اسلامي
فرقې
پروفیسور دوکتور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل
۱۳۹۳ ل کال
اسلامي فرقې
ښاد جبارخیل
۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي فرقې

مؤلف

الحاج پروفیسور دکتور قاضی حفیظ الله ښاد جبارخیل

۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c)ketabton.com: The Digital Library

www.melita
0777 400 116

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

لړلیک

۱	سریزه	۲۰	حروریه
۲	د اسلامي ۷۳ فرقو لنډه معرفي	۲۱	فارقیه
۱	جبریه	۲۲	منکریه
۲	قدریه	۲۳	شبطانیه
۳	سوفسطانیه	۲۴	معتزلیه
۴	وجودیه	۲۵	کیسانیه
۵	معطلیه	۲۶	وهمیه
۶	سابعه	۲۷	مبکریه
۷	علی العرشیه	۲۸	راوندیه
۸	حلولیه	۲۹	مشبهه
۹	فشاریه	۳۰	جهمیه
۱۰	مهملیه	۳۱	زنادقیه
۱۱	مرجئه	۳۲	مترفیه
۱۲	حبیبیه	۳۳	ملاحده
۱۳	خوفیه	۳۴	منجمیه
۱۴	سارقیه	۳۵	وضعیه
۱۵	ثنویه	۳۶	فلاسفیه
۱۶	اتحادیه	۳۷	کرامیه
۱۷	تناسخیه	۳۸	خازمیه
۱۸	متصلیه	۳۹	اباضیه

www.melitahrik.com
0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

۱۹	منفصلیه	۴۰	لوزیه
۴۱	اخشبیه	۵۸	حکمیه
۴۲	تغلبیه	۵۹	لاعنیه
۴۳	قاسطیه	۶۰	رجعیه
۴۴	تکوینیه	۶۱	متربصه
۴۵	متوسمه	۶۲	قبریه
۴۶	محروقیه	۶۳	اقفیه
۴۷	بوستانیه	۶۴	حشویه
۴۸	مفروعیه	۶۵	فانیه
۴۹	نجاریه	۶۶	اثریه
۵۰	خارجیه	۶۷	مولهیه
۵۱	شیعیه	۶۸	مبدلیه
۵۲	رافضیه	۶۹	کنزیه
۵۳	امامیه	۷۰	صوفیه
۵۴	ناوسیه	۷۱	دهریه
۵۵	امیریه	۷۲	شمراخیه
۵۶	اسماعیلیه	۷۳	سنیة
۵۷	جلامره		

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم: اسلامي فرقې
لیـــکوال: دوکتور پروفیسور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل
خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنګي ځانګه
د خپرندوی پرله پسې نومره: (۱۰)
پښتی ډیزاین: فیاض حمید
کمپوز: ظفر اقبال
چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه
چاپ وار: لومړی
چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګڼشمېر فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلې، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړې. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وټاکله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (اسلامي فرقې) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پروفیسور ډاکټر قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

(a)ghanistan.com: The Digital Library

سریزه

الحمد لله والصلوة والسلام علی رسول الله الذی قال : "ستفرق امتی ثلاثة و سبعین فرقةً احدیها الناجیه" [1] یعنې لوی څښتن لره ستاینه ده او په رسول الله صلی الله علیه وسلم دې درود او سلام وي هغه چې فرمایلي يې دي : زما امت به درې اویا فرقې شي یوه به يې ناجیه وي، د دغه مطلب د وضاحت لپاره چې د اسلام د درې اویا ملتونو د پېژندلو په لټه کې شوم دې برخه کې چې کوم کتابونه لیکل شوي دي له هغو څخه مې د (هفتاد و سه ملت) په نوم کتاب خوښ شو چې اتمې هجري پېړۍ کې لیکل شوې او د پاریس ملي کتابتون کې کوم تن پورې تعلق لري او په ۸۸۷ هجري کال په اهتمام او تصحیح د دکتور محمد جواد

---

[1]. دا حدیث مکمل په دې ډول دی : "لیاتین علی امتی ما اتی علی بنی اسرائیل حذوالنعل بالنعل حتی ان کان منهم اتی امة علی نیة لکان فی امتی من یصنع ذلک، و ان بنی اسرائیل تفرقت علی اثنتین و سبعین ملة و تفترق امتی علی ثلاثة و سبعین ملة کلهم فی النار الاملة واحدة، ما انا علیه و اصحابی (جامع الصغیر سیوطی ج ۲ ص ۳۸۲، یعنې زما په امت به هغه څه راشي، چې په بني اسرائیلو راغلي و په برابرۍ د څپلۍ له څپلۍ سره حتی که څوک چېرې ښکاره میخې سره راتګ وکړي زما په امت کې به هم هرومرو څوک همداسې وکړي، او بېشکه بني اسرائیل دوه اویا ملته دي او زما امت به درې اویا ملته شي. ټول به په اور کې وي مګر یو ملت کوم، چې زه او زما اصحاب په هغه یو (سیوطي د جامع الصغیر په ۲ جلد ۳۸۲ مخکې راوړی دی) او ما دلته له (هفتاد و سه ملت) کتاب څخه را نقل کړ چې دوکتور محمد جواد مشکور د پوهنتون استاد په اهتمام او تصحح رسیدلی دی.

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

مشکور استاد د پوهنتون رسیدلې ده.[۱] نوم او لیکوال یې معلوم نه دیخو له متن یې معلومیږي، چې د جلال الدین بلخي له ژوندانه وروسته په تبریز کې د اتمې پېړۍ له علماوو چا لیکلې ده، لیکوال یې ځان اهل سنت او جماعت بللی او هاند یې کړی دی، چې کومې فرقې ته د کفر نسبت ونه کړي، د دغې نسخې د لیکلو سبک صوفیانه دی، آیات او احادیث په کې راغلي دي له هغو ښرګندیږي، چې لیکوال یې صوفي او خطیب دی او د هرې فرقې عقاید یې چې بیان کړي له هغو داسې ښکاري، چې د دې قلمي نسخې مؤلف د عقایدو له کلامي کتابو لیکلي دي او د نورو کلامي کتابو په خبر یې تالیف کړی دی، دې کتاب کې د اسلامي درې اویا فرقو نومونه داسې راغلي دي.[۲]

۱_ جبریه	۲_ قدریه	۳_ سوفسطائیه
۴_ وجودیه	۵_ معطلیه	۶_ سابقیه
۷_ علی العرشیه	۸_ حلولیه	
۹_ فثاریه	۱۰_ مهملیه	
۱۱_ مرجئه	۱۲_ حبیبیه	
۱۳_ خوفیه	۱۴_ سارقیه	
۱۵_ ثنویه	۱۶_ اتحادیه	
۱۷_ تناسخیه	۱۸_ متصلیه	

۱_ دا نسخه د حسن بن شمس الحسیني الاسترابادی کاتب په لاس د تبریز په دارالسلطنه کې لیکل شوې ده. فعلاً د پارس ملي کتابتون کې په ۲۸ شماره له نورو فارسي نسخو سره ده.

۲_ هفتاد و سه ملت کتابت شده ۸۸۷ سال هجری به اهتمام و تصحیح دکتور محمد جواد مشکور استاد پوهنتون.

www.milltahrik.com 0777 400 116

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

۱۹_ منفصليه　　۲۰_ حدوديه
۲۱_ فارقيه　　۲۲_ منكريه
۲۳_ شيطانيه　　۲۴_ معتزليه
۲۵_ كيسانيه　　۲۶_ وهميه
۲۷_ بكريه　　۲۸_ راونديه
۲۹_ مشبهه　　۳۰_ جهميه
۳۱_ زنادقيه　　۳۲_ مترفيه
۳۳_ ملاحده　　۳۴_ منجميه
۳۵_ وضعيه　　۳۶_ فلاسفه
۳۷_ كراميه　　۳۸_ خازميه
۳۹_ اباضيه　　۴۰_ نوريه يا لوزيه
۴۱_ خشبيه　　۴۲_ تغلبيه
۴۳_ قاسطيه　　۴۴_ تكوينيه
۴۵_ متوسمه　　۴۶_ محروقيه
۴۷_ بوستانيه　　۴۸_ مفروعيه
۴۹_ نجاريه　　۵۰_ خارجيه
۵۱_ شيعه　　۵۲_ رافضيه
۵۳_ اماميه　　۵۴_ ناوسيه
۵۵_ اميريه　　۵۶_ اسمعيليه
۵۷_ جلامده　　۵۸_ حكميه
۵۹_ لاعنيه　　۶۰_ رجعيه
۶۱_ متربصه　　۶۲_ قبريه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatahrary.com: The Digital Library

۶۳_ واقفیه	۶۴_ حشویه
۶۵_ فانیه	۶۶_ اثریه
۶۷_ مولهیه	۶۸_ مبدلیه
۶۹_ کنزیه	۷۰_ صوفیه
۷۱_ دهریه	۷۲_ شمراخیه
۷۳_ سنیه	

د اسلامي درې اویا فرقو شمېر او نومونه مو چې د کلامي نورو کتابونو سر سره ورکړ یو بل سره تطابق نه لري. ځینو کې په یوه نوم او نورو کې په بل نوم وي. ځینو کې یې شمېر په یوه اندازه او نورو کې په بله اندازه وي خو په (هفتاد و سه ملت) نومي ذکر شوي کتاب کې چې راغلي زما خوښ شوی. له هغه مې په خپل سبک د جلا کتاب په حیث په خپل عبارت پښتو ژبه کې په لاندې ډول راوړل چې د هرې فرقې شمېر، نوم، د تسمیې وجه، عقیده او دلیل یې او د اهل سنت او جماعت عقیده او دلیل یې د جلا جلا ورکو عنوانونو په شکل په کې راوړی. الله تعالی دې مونږ ته او زمونږ مور او پلار او نورو مسلمانانو ته پرې مغفرت نصیب او دارینو کې ثوابونه پرې راپېرزو او راباندې ولوروي او توفیق راکړي چې په صحیح ډول له حقیقت سره موافق یې په تصنیف او تالیف توفیق راکړي. دا دی چې د هرې فرقې لنډه یادونه په لاندې ډول وړاندې کوم.

په درناوي

الحاج پروفیسور دکتور قاضي حفیظ الله بناد جبارخېل

(a)ghanlibrary.com: The Digital Library

د اسلامي (درې اويا) فرقو معرفي

۱ــ جبريه :

د نوم وجه :

دوی ته د دې لپاره جبريه وايي چې وايي : افعال د بندګانو په جبر دي او انسان ته په خپلو افعالو اراده او قدرت نشته دی، او درې ډلې لري : حميه، نجاريه، ضراريه چې اولې دوه يې وروسته راځي او ضراريه يې د ضرار بن عمر پيروان دي. دوی وايي : خدای تعالی قادر او عادل دی په دې معنا چې جاهل او عاجز نه دی او وايي : خدای تعالی غير له خپله ده ځخه بل څوک نه پېژني او وايي : خدای تعالی په شپږم حس ليدل کيدلای شي، د امامت مسئله کې وايي چې د امامت مقام ته د رسيدلو صلاحيت غير قريشي کسان لري نو که د امامت مقام ته يو قريشي او بل نبطي داوطلب شي بايد نبطي انتخاب کړو ځکه چې قدرت يې کم دی.[1] نو جبريه وايي چې بنده هيڅ قدرت نه لري.

عقيده :

جبريه عقيده لري، چې انسان په خپلو حرکاتو او سکناتو کې هيڅ اختيار نه لري، د انسانانو حرکات او سکنات په قضا او قدر پورې اړه لري نه په ارادې او اختيار پورې، بندګان قول لري نه فعل، نه خير لري

---

[1] ــ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۲.

(a)ghetabtary.com: The Digital Library

نه شر، نه طاعت لري نه معصیت ځکه چې انسان حول او قوة نه لري الله تعالی حول او قوة ورکوي.[1]

د جبریه دلیل: (لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم) یعنې د یوه کار او عمل له اجرا کېدلو انصراف او ګرځېدل نه شته او نه د هغه په اجرا کولو قوت او توفیق شته مګر په الله تعالی دا دواړه کېږي.[2] دوی وایي: الله تعالی په یو ځیز (د مخه تر وقوع د هغه ځیز) علم وربانديې نه لري.[3]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت د انسان د فعل په برخه کې داسې عقیده لري، چې: هر څه د الله تعالی په ارادې او مشیت پورې اړه لري لکن په دې ترځ کې بندګانو ته هم یو څه اختیار شته دی. لکه د (آس) حرکت چې سواري والا، لاندې هم د ده په اختیار کې ده او هم بې اختیاره ده، که انسان ته دومره اختیار نه وي نو د شرع او امر او نواهي عبث تلقي کېږي.

د اهل سنت او جماعت دلیل:

"افحسبتم انما خلقناکم عبثا"[4] یعنې آیا ګمان کوئ چې په تحقیق سره ما تاسې عبس پیدا کړي یئ؟ دا انکاري استفهام دی یعنې عبث نه

---

[1]_ همدغه ذکر شوی مرجع ص ۱۷.

[2]_ لاحول ولا قوة الا بالله العلی العظیم دواء من تسعة و تسعین داء ایسرها الهم (جامع الصغیر سیوطی ج ۲/ص/۲۴۳)

[3]_ جبریه وایي: علم د خدای تعالی حادث دی نه په محل کې او وایي: خدای تعالی په هغو صفاتو نه متصف کیږي په کومو چې نور متصف کیږي. لکه علم او قدرت او جبریه وایي چې جنت او دوزخ هم فنا کیږي. (مواقف ج ۳ ص ۲۹۴)

[4]_ المؤمنون / ۱۱۷.

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

يئ پيدا شوي، داسې د عبادت لپاره پيدا شوي يئ.

۲_ قدريه :

د نوم وجه :

قدريه فرقې ته د دې لپاره قدريه وايي چې دوی وايي د خدای تعالی تقدير په کفر او گناهو کې نه شته. [۱]

عقيده :

قدريه فرقه عقيده لري، چې هر څه مونږ کوو په خلاف د جبريه وو چې هغوی هر څه له خدای تعالی گڼي. قدريه وايي : د اختيار سررشته زمونږ په لاس ده، طاعت، معصيت، خير او شر د بندگانو فعل دی نه په قضا ده او نه په قدر او نه د بل چا په غوښتنه، د خدای تعالی خواست اراده او مشيت زمونږ په کار باندې کار نه لري، که نه نو ولې انسان په خپل عمل نيول کيږي. [۲]

دليل يې :

كل نفس بما كسبت رهينة. [۳]

حاصل يې دا دی، چې جبريه وايي هر څه دی کوي او قدريه وايي هر څه مونږ کوو، قدريه د خدای د قدرت قدرونه پېژاند په ځان غره شول او جبريه د هغه په حکمت پوه نه شول. د ده له عدل غافل شول، د جبريه وو

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[۲]_ ذکر شوې مرجع ص ۱۸.

[۳]_ المدثر / ۴۱ ژباړه : هر چا چې څه کړي وي په هغه نيول کيږي حاصل دا دی، چې :

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibray.com: The Digital Library

مقصد دا دی، چې رسول الله سره منازعه وکړي او د قدریه وو مقصد دا دی، چې په لا اله الا الله تمسک وکړي. [1]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت عقیده لري، چې وایي : مونږ نه جبریه یو او نه قدریه، بلکې میانه حاله یو یعنې د افعالو صورت له بندګانو دی.

دلیل : یو خو دا ، چې د قدریه وو په ذم کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت شوی دی، چې :

"القدریه مجوس هذه الامة" یعني قدریه د اسلامي امت مجوس دي.

اوعلي کرم الله وجهه ویلي دي : "لا خیر و لا تفویض" یعنې نه هر څه دی کوي، چې په جبر سزا د اعمالو ورکوي او نه یې هر څه د انسان په اختیار کړي دي او نه یې هر څه ورته سپارلي دي، بلکې لکه د مخه مو چې وویل : د خیر او شر اندازه کوونکی دی دی، خو خدای تعالی په کفر رضا نه دی او صورت د افعالو له بندګانو دی.

۳_ سوفسطائیه :

د نوم وجه :

سوفسطائیان د پنځمې ق م پېړۍ اواخرو کې یونان کې پیدا شول. څرنګه، چې دوی د غلبې لپاره په خپل مقابل باندې هرې وسیلې نه کار اخیست او مباحثه به یې کوله نو (سفسطایي) نوم دې ته علم شو، چې د دوی طریقه او شیوه سفسطه ونومول شوه. [2]

---

[1] _ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[2] _ فروغي شرح حکمت چې اروپا کې چاپ شوی ۱۷ مخ له (هفتاد و سه ملت) څخه ص ۱۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

عقیده :

سوفسطانیان عقیده لري، چې هیڅ شی وجود نه لري، خپل ځانونه او نور هر څه خیالات ګڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دغه د سوفسطائیانو عقیده ردوي.

دلیل : اهل سنت او جماعت وایي که په سوفسطائیانو اوبه او ډوډی بند کړو او دوی له تندې او ولږې چغې ووهي بیا ورته ووایو : غم مه کوئ دا ټول خوب او خیال دی هغه وخت به د اشیاوو په حقیقت اعتراف وکړي.

۴_ وجودیه :

د نوم وجه :

دوی ته ځکه وجودیه وایي، چې هر څه د خدای تعالی په واجب الوجود کې بولي.

عقیده :

وجودیه عقیده لري، چې په وجود کې بې له الله تعالی او بې د ده له افعالو بل څه نشته هر څه چې دي هغه دی دی.

دلیل : الحق "الحق محسوس و الخلق مغفول، هو الاول والاخر و الظاهر و الباطن" [۱]

---

[۱]_ یعني : حق محسوس دی او خلق غافله دی، دی (الله) اول دی او آخر دی، ظاهر دی او باطن دی هر څه چې دی دی دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي خداى تعالى لطيف دى په دنيا كې په ظاهري او باطني حواسو نه احساسيږي. هغه قادر دى هر څه د ده بندګان دي. [۱]

۵_ معطليه :

د نوم سبب :

معطليه ته ځكه معطليه وايي، چې دوى خداى تعالى معطل بولي (العياذ بالله) وايي هېڅ شى پيدا كوونكي ته اړتيا نه لري ټول څيزونه په خپله پيدا شوي دي. [۲]

عقيده :

لكه چې د معطليه د نوم د تسميې په وجه كې ورته اشاره وشوه، دوى عقيده لري، چې عالم د مخلوقات هميشه په خپله موجود و او تل به موجود وي نه د كوم يوه صانع په توګه او نه د كوم حكيم په واسطه. [۳]

دليل :

خوانده در ګوش او در و ديوار   ليس فى الدار غيرنا ديار [۴]

اهل سنت او جماعت :

---

[۱]_ اهل سنت او جماعت وايي : دا له حقيقت ډېره لرې خبره ده، چې رازق دې مرزوق وي او عابد دې معبود، ساجد دې مسجود ويو خداى تعالى مخلوقات په تېره پيريان او انسان د خپل عبادت لپاره پيدا كړي دي او هر څه د ده مخلوق او بندګان دي لكه چې فرمايلي يې دي : " إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ إِلاَّ آتِي الرَّحْمَنِ عَبْداً" مريم / ۹۴. يعنې هر څه چې په ځمكه او آسمانو كې دي خداى تعالى ته رجوع كوي په بندګۍ سره.

[۲]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[۳]_ همدغه مرجع ص ۲۱.

[۴]_ همدغه مرجع ص ۲۱.

(a)ghetab.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : د معطليه وو عقيدې ته نه تسليم کېږو ځکه چې بې مدبره د يوه مملکت پيدا کيدل او بې صانع صنع منځ ته راتلل محال او ناممکن دي، بلکې د دې جهان او د هغه جهان پيدا کوونکی او د ټول عالم (مخلوق) خالق واحد او لا شريک الله تعالی دی ځکه چې بې له معمار د تعمير جوړول امکان نه لري. د الله تعالی شته والی د ده په ذات ده او د نورو هر شي هستي او شته والی په الله تعالی ده، صفات يې د چا صفاتو ته ورته نه دي. قديم دی، د الله تعالی وجود ترکيب نه لري، ژوندی، دايم، مقتدر، متکلم، ليدونکی، اوريدونکی دی، په دغو او ذاتي صفاتو متصف دی. [1]

معطليه فرقه د شيعه فرقې ضد ده. دوی وايي د مخلوق په صفاتو بايد خدای تعالی موصوف نه شي نو بايد ونه ويل شي، چې خدای تعالی شی دی يا موجود يا ژوندی يا قادر يا عالم يا سميع يا بصير يا په مثل دد ې دی، دوی وايي په قرآن بايد توقف وکړو ونه وايو چې مخلوق دی يا غير مخلوق. [2]

خو اهل سنت او جماعت لکه د مخه مو چې وويل د دوی دا عقايد ردوي وايي : الله تعالی شی دی نه لکه نور اشيا او د نورو ذکر شويو صفاتو لرونکی دی خو د ده صفات داسې نه دي لکه د مخلوق صفات، بلکې د ده صفات داسې دي، چې د ده له شان سره ښايي. [3]

---

[1] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۱..

[2] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[3] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

۲_ سابقیه :

د نوم کېښودلو وجه :

سابقیه ځکه ورته وایي، چې دوی هر څه سابق (پخوانی) شوی بولي وایي هر څه شوي او لیکل شوي مقرر شوي دي. اوس هماغسې چې سابق مقرر شوی هماغسې کیږي.

عقیده :

لکه چې د تسمیې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه د سابقیه فرقه عقیده لري، چې انسانان دوه ډلې دي یوه شقي بله سعیده. نو شقي ته هیڅ نیک عمل ګټه نه رسوي او سعید ته هیڅ بد عمل زیان نه لري.[1]

دلیل :

سابقیه دا قدسي حدیث سند نیسي : "هؤلاء فی الجنة و لا ابالی و هؤلاء فی النار و لا ابالی" یعني دا ډله په جنت کې ده زما پرې پروا نشته او دا ډله د دوزخ کې ده زما پرې پروا نشته ده.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د جنت نعمتونه د صالحانو د عمل په ثواب کې ورکول کیږي او د دوزخ عذابونه د کفارو او بدکارانو د اعمالو په سزا کې ورکول کیږي.

دلیل :

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[2]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

الله تعالی فرمایلي دي : "و حور عین کامثال اللؤلؤ المکنون جزاءً بما کانوا یعملون" [1] یعنې حور عین چې د جوړو شویو ملغلرو په څېر دی ثواب د هغو عملو د دوی دی، چې کړي یې دي او فرمایلي یې دي : "جزاءً وفاقا" [2] یعنې موافقه له اعمالو سره یې سزا ده، چې ځنځیرونه او کړی، زولنې کفارو ته د دوی د بدو عملو له امله مقرر دي. [3]

۷_ علی العرشیه :

نومولو وجه :

علی العرشیه ته د دې لپاره علی العرشیه وایي، چې دوی خدای تعالی ته په عرش مقرر بولي بل ځای کې یې نه بولي.

عقیده :

علی العرشیه عقیده لري، چې د خدای تعالی قرارگاه عرش دی بل ځای نه دی، له هغه ځای هر څه ویني او د هر شي په حال حاضر او قادر دی.

دلیل :

د دوی دلیل دا مبارک آیت دی "الرحمن علی العرش استوی" [4] یعنې رحمن په عرش تکیه کړې ده، دوی وایي له همدې امله خلق په دعا کې د عرش په لوري دعا کوي. [5]

اهل سنت او جماعت :

---

[1] الفاطر / ۱۱.

[2] _ الواقعه / ۲۲-۲۳.

[3] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[4] _ طه / ۴.

[5] . درې اویا ملت ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Hakim.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : عرش د خدای تعالی عامه بارگاه ده، چې د خلقو د حاجتو قبله ده، ځکه يې وفرمايل : "الرحمن على العرش استوی" او داسې يې ونه ويل : "الله على العرش الستوی، که نه د ځمکې او اسمانو يوه طبقه او د ټولو مخلوقاتو ذره ذره د خدای تعالی له نظره لېرې نه دی. [1]

دليل :

د خدای تعالی شته والی له عالم سره داسې دی لکه د روح له بدن سره نو هغسې چې روح د قالب په هره برخه احاطه ولري د خدای تعالی مقدس ذات ټولو ذراتو او د عالم په اجزاوو محيط دی. [2]

۸_ حلوليه :

د تسيمې وجه :

حلول د دوه جسمو اتحاد ته وايي لکه اوبه چې ګلاب کې حلول وکړي. که يوه ته اشاره وشي (اوبو ګلاب ته) هغه اشاره بل ته هم وي [3] او دې فرقې ته د دې لپاره حلوليه وايي، چې صوفيان وهم کوي، چې دوی ته حلول يا اتحاد حاصل شوی دی. د دې فرقې لومړني مدعيان روافض وو. [4]

عقيده :

---

[1] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

[2] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

[3] _ تعريفات جرجانی.

[4] _ فخر الدين رازي اعتقادات فرق المسلمين ص ۷۳ (هفتاد و سه ملت ص ۲۵)

www.melitahrik.com 0777 400 116

حلولیه عقیده لري، چې زړه له جنایتو پاک او خدای تعالی سره علاقه ونیسي فراخه شي، خدای تعالی په کې نزول وکړي، چې د خدای تعالی قدرتونه ترې ښکاریږي لکه معجزې او کرامات، چې له هغه بنده څرګندیږي لکه سیند په امسا څیرول، دمړي ژوندي کول، سپوږمۍ په اشاره دوه نیمه کول او کرامات لکه په اوبو روانیدل، په لږ وخت کې اوږده فاصله وهل او داسې نور، دغه ټولې معناګانې له هغه ځایه صادریږي، چې خدای تعالی په کې نزول لري.[1]

دلیل :

و لیس فیجبتی الا الله و انا الحق[2] یعنې په جبه (زړه) کې مې غیر له الله بل څه نه شته او زه حق یم.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د انسان زړه حد او نهایت لري او خدای تعالی بې حده او بې نهایته دی په زړه کې نه ځائیږي.

دلیل :

نو که لمر د طشت په اوبو کې ولیدل شي هیڅ عاقل به ونه وایي چې لمر له څلورم فلک طشت ته راکښوتی دی نو حلول او انتقال الله تعالی ته

---

[1]ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[2]ـ په دې قول د بایزید بسطامي هغه قول ته اشاره ده، چې په تذکرة الاولیا د شیخ عطار طبع تهران ج ۱ ص ۱۲۹ کې یې داسې ویلي دي : سبحاني ما اعظم الشانی، و لیس فی جبتی سوی الله و انا الحق یعنی ما لره پاکي ده زما شان څومره لوی دی. په زړه کې مې بې له الله تعالی بل څوک نشته او زه حق یم.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haelbalary.com: The Digital Library

کومه لاره نه لري او هغه ورنه پاک دی. تعالی عن ذلک علوا کبیراً
یعنې الله تعالی لوړ او منزه دی له دې څخه په لوړتیا سترې سره. [1]

۹_ فثاریه :

د نوموړو وجه :

فثار د عبث او بیهوده معنا لري د (غُراب) غوندې تلفظ کیږي او عربي کلمه نه شمېرل کیږي، بلکېد نورو ژبو کلمه ده اغلباً ښایي فارسي لفظ وي څرنګه چې د فثاریه و و عقیده هم بېهوده او عبث ده له دې امله په دغه نوم نومول شوی دی. [2]

عقیده :

فثاریه فرقه عقیده لري چې: د ټولو پلار او مور ادم او حوا دي، ښځې او نر یو د بل خور او ورور دی، د دنیا مال یې د میراث په توګه ترمنځ شریک دی نر ته دوه برخې د ښځو ده یعنې نر دوه سهمه او ښځې یو سهم لري. "للذکر مثل حظ الانثیین" [3] یعنی نر ته برخه د دوه ښځو ده.

دلیل :

د دوی دلیل د عقیدې عنوان لاندې پاس ذکر شو.

اهل سنت او جماعت :

---

[1] _ هفتاد و سه فرقه ص ۲۲.
[2] . منتهی الارب.
[3] . النساء / ۱۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : پېرۍ واوښتې، مختلف نسلونه منځ ته راغلل، خداى تعالى انبياء او رسولان ورته راولېږل، شريعتونه يې ورته راوړل، له ټولو شعبو او قبيلو يې د تقوى څښتنان غوره وګڼل.[1]

دليل :

"ياايها الناس انا خلقناكم من ذكر و انثى و جعلنا كم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقكم" [2] يعنى اى خلكو هرو مرو موږ پيدا كړئ له نر او ښځې او ځانګې مو جوړ كړئ چې يو بل سره وپېژنئ بېشكه د ښه كرامت والا له تاسې ځنې د الله تعالى په نزد هغه ښه تقوا لرونكى ستاسو دى.

۱۰_ مهمليه :

د نوم وجه :

مهمليه عقيده لري، چې خداى تعالى غني دى د چا د ښو يا بدو ګټه او يا تاوان نه ورته رسيږي، هر څه چې غواړئ ويې كړئ او هر ډول چې غواړئ واوسئ.

دليل :

دا قول د خداى تعالى "ياايها الناس انتم الفقراءُ الى الله والله هو الغنى الحميد" [3] يعني اى خلكو تاسې خداى تعالى ته فقيران ياستئ او الله تعالى هم دى غني او ستايل شوى دى.

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.

[2]. الحجرات / ۱۳.

[3]. الفاطر / ۱۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Hakimtahrir.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : سمه ده، چې اهل دنيا د خداى تعالى دربار ته فقيره ا و محتاجه ده ځكه چې ټول هغه ته عبادت كوي خو دا چې په عبادت يې ګومارلي د ښو ثواب او بدو او نافرمانۍ عذاب مقرر دی. نو معلومه ده، چې خلک د خپل سر څښتنان نه دي مكلفيت لري په اوامرو او نواهيو موظف دي.

دليل :

"وما خلقت الجن و الانس الا ليعبدون" [۱] يعني ما پېريان او انسانان نه دي پيدا كړي مګر د عبادت لپاره مې پيدا كړي دي.

۱۱_ مرجئه :

د نوم وجه :

مرجئه په دې نوم ځكه ملقبه شوې ده، چې د خپل عمل د مرتبې په تاخير عقيده لري نو (مرجؤن) د (يؤخرونه) په معنا نيسي ځكه، چې : دوی عقيده لري له ايمان سره معصيت ضرر نه لري لكه كفر سره چې طاعت نفع نه لري. [۲]

عقيده :

مرجئه عقيده لي، چې هر څوک ايمان لري ګناه ورته زيان نه شي رسولای لكه چې كفر ته هيڅ نيک عمل ګټه نه شي رسولای. [۳]

دليل :

---

۱. الذاريات / ۵۲.

۲. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

۳. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دوی وایي ایمان ته ګناه زیان نه رسوي.

اهل سنت او جماعت وايي :

مسلمان د خدای تعالی په اطاعت موظف او مکلف امر او نهي ته یې تسلیم دی.[۱]

دلیل :

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی : "واعبد ربک حتی یاتیک الیقین"[۲] یعنې خدای تعالی ته عبادت وکړه څو دې یقین راشي، څو چې روح دې په تن کې وي طاعت او عبادت لازم دی.

۱۲_ حبيبيه :

د نوم وجه :

دې فرقې ته ځکه حبيبيه وايي، چې عقیده کې یې داسې دي : څوک چې خپل محبت خدای تعالی سره محکم کړي خپل نفس ورتې په عبادت کې منتها درجې ته ورسېږي امر او نهي ورنه رفع کیږي ځکه چې حبیب اذیت او ضرر خپل خبیب (دوست) ته نه رسوي.[۳]

لکه چې په دې نوم د تسمیې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه، حبيبيه فرقه عقیده لري، چې : څوک د خدای تعالی په مینه مست شي عبادت ورته ساقط شي.

دلیل :

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

۲. الحجر / ۹۹.

۳. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قدسي حديث شريف کې راغلي دي : لا يزال العبد يتقرب الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته كنت له سمعاً و بصراً و لساناً و يداً فبی يسمع و بی يبصر و بی ينطق و بی يبطش فسقط عنه العبادة و الارکان. (۱) يعنې بنده تل ما ته په نوافلو رانږدې کيږي څو چې پر ما ګران شي نو کله چې پر ما ګران شي زه د ده غوږونه، سترګې، ژبه او لاس شم نو په ما اوري او پر ما ويني او پر ما خبرې کوي او په ما رانيول کوي نو تکليف ورنه رفع (پورته) شي او اعمال ترې ساقط شي. (۲)

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : خدای تعالی سره د محبت نښه دا ده، چې د خدای تعالی د رسول متابعت وشي.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : "قل ان كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم الله" (۳) يعنې ووايه ای محمده دوی ته، چې : که غواړئ، چې خدای تعالی درباندې ګران شي نو زما تابعداري وکړئ تاسې به په خدای تعالی ګران شي. (۴)

۱۳ _ خوفيه :

په دې نوم د نومولو وجه :

---

۱. دا حيث به (الاتحاف السنيه فی الاحاديث القدسيه) کتاب ۱۸ مخ کې راغلي چې د محمد المدني تاليف دی او په ۱۳۵۸ حيدرآباد کې چاپ شوی دی. (هفتاد و سه ملت ص ۲۷).

۲. هفتاد و سه ملت ۲۸ مخ.

۳. ال عمران / ۲۹.

۴. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

(c) Haitabary.com: The Digital Library

دې فرقې ته ځکه خوفيه وايي، چې: خوف د وېرې او ډار معنا لري د دوی په عقيده کې داسې دي، چې حبيب له حبيب خوف نه لري او پوره تفصيل به يې لاندې د (عقيده) عنوان لاندې راشي، له دې کبله ورته خوفيه فرقه وايي.

عقيده:

خوفيه فرقه عقيده لري، چې: څوک مومن وي هغه ته خوف نه وي ځکه چې دی حبيب (دوست) دی او دوست له دوست خوف (وېره) نه لري او له عادل پاچا هم د دوستانو وېره نه وي نو هر چا باندې، چې خدای تعالی گران وي له هغه وېريدل به يې له نادانۍ کم نه وي، ولې؟ دوست له دوست وو وېرېږي؟[1]

دليل:

و ليس الخوف من الحائز الامر العادل[2]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د دين بنياد په وېره او اميد کېښودل شوی دی، چې د خوف او رجا ترمنځ به د دوه وزرو ترمنځ مرغه په څېر وي، چې دواړه وزرونه هوا کې برابر وړي.[3]

دليل:

الخوف من الله تعالی نصف العبادة يعني له خدای تعالی وېره نيم عبادت دی او الله تعالی فرمايلي دي: "و يامن مکر الله الا القوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

[2]. ال عمران / ۲۹.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

الکافرون" همدارنګه يې فرمايلي دي : "افامنوا مکر الله فلا يامن مکر الله الا القوم الخاسرون" [1] يعنې د خدای تعالی له مکر څوک ځان په امن نه ګڼي مګر کافران، او هم يې فرمايلي دي : آيا د خدای تعالی له مکر په امن دي نو د الله له مکر څوک نه په امن کيږي مګر هغه قوم، چې زيان کاران وي.

۱۴_ سارقيه :

د نوم د تسميې لامل :

سارقيه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې د دوی عقيدې سره برابري لري او د دوی عقيده داسې ده، چې څوک د مثال په ډول لس روپۍ غلا کړي يا يې په ظلم له چا واخلي او يوه روپۍ ترې خيرات کړي. هغه د ټولو روپيو کفاره شي نو د (سارقيه) نوم چې له سرقې اخستل شوی دی او سرقه غلا ته وايي او د غلا شوي مال په برخه کې په پوره ډول عقيده لري؛ ځکه ورته دغه د (سارقيه) لقب ورکړ شوی دی.

عقيده :

پاس مو اشاره ورته وکړه، چې سارقيه طائفه عقيده لري، چې : څوک لس درهمه غلا کړي بيا له هغې يو درهم صدقه کړي نو د دغو ټولو کفاره کيږي.

دليل :

---

[1]. الاعراف / ۹۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Hakimtahrik.com: The Digital Library

دا قول د خدای تعالی "من جاء بالحسنة فله عشر امثالها" [1] یعنې څوک چې یوه نیکي وکړي هغه ته په مثل د هغو لس چنده ثواب دی نو څرنگه چې له لسو درهمو د یوه درهم صدقه نیکي ده او یوه نیکي په لسو شمېږ ده ځکه د لسو غلا شویو روپیو د یوې روپۍ صدقه د ټولو لسو درهمو کفاره کیږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : حرام مال په صدقه کې نه عوض کیږي او په هیڅ ډول حرام نه قبلیږي.

دلیل :

نبي علیه السلام فرمایلي دي : "ان الله طیب لا یقبل الا الطیب" [2] یعنې الله تعالی هرومرو طیب (پاک) دی، نه قبلوي مگر پاک څیز.

۱۵ـ ثنویه :

په دې نوم د نومولو وجه :

ثنویه ځکه په دې نوم ملقبه شوې ده، چې : دوی دوو ازلیینو اصحاب (څښتنان) دي چې هغه دوه څیزونه نور او ظلمت دی ځکه چې دوی نور او ظلمت دواړه قدیم بولي.

عقیده :

---

[1]. الانعام / ۱۲۱

[2]. ان الله تعالی طیب یحب الطیب، نظیف یحب النطافة، کریم یحب الکرم جواد یحب الجود فنظفوا افتینکم و لا تشبهوا بالیهود (سیوطي جامع الصفیر ج ص ۲۳۵) (هفتاد و سه ملت ص ۲۹).

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) altahrir.com: The Digital Library

ثنویه عقیده لري، چې نیکي او طاعت کول له خدای تعالی څخه دی، بدي او معصیت له شیطان او یا زمونږ له نفس څخه دی.

دلیل :

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی : "ما اصابک من حسنة فمن الله و ما اصابک من سیئة فمن نفسک" [۱] یعني کوم ښه چې درته رسیږي هغه له الله تعالی دي او څه بدي چې درته رسیږي هغه ستا له نفس څخه دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : قدر د خیر او شر له الله تعالی څخه دي، یعنې نیکي او بدي له ده څخه دي، طاعت او معصیت د ده په تقدیر کې دي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : "قل لن یاتینا الا ما کتب الله لنا" [۲] یعنې ووایه : پر مونږ نه راځي مگر هغه چې الله تعالی مونږ ته لیکلي وي، نو خیر او شر کفر او اسلام، هدایت او ضلالت ټول له الله ذوالجلال دي، نو کفر او کافري د شیطان د وسوسو له امله وي او شیطان په هغه کار الله تعالی حواله کړی وي لکه چې فرمایلي یې دي : "انا ارسلنا الشیاطین علی الکافرین تؤزهم ازاً" [۳] یعني مونږ شیطانان کفارو ته لیږلي دي.

---

۱. النساء / ۸۱.

۲. التوبه / ۵۱.

۳. مریم / ۸۵.

www.melitahrik.com 0777400116

۱۲_ اتحاديه :

د نوم وجه :

د دې لپاره چې د (اتحاديه) فرقه د ډېر زهد او تقوی له کبله د خدای او بنده يو کېدلو عقيده لري ځکه ورته اتحاديه وايي.

عقيده :

اتحاديه فرقه عقيده لري، چې د انسان روح د معرفت په نور منور او صفا شي، خدايي او بندگي له منځه لاړه شي، خدای او بنده دواړه يو شي.

دليل :

اتحاديه په دې معنا ، چې هغه شهود د هغه مطلق واحد حق وجود دی، چې د کل په ډول موجود دی نو ټول په ده پورې متحد کېږي. له دې حيث چې ټول شيزونه په خپل نفس کې متعدد او په ده پورې موجود دی نه له دې حيث چې : د ده خاص وجود دی او دا شيزونه ورپورې متحد دي ځکه چې دا ډول اتحاد محال دی.[۱]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : که اوسپنه اور کې واچول شي که هر څو سوړوالی او توروالی ترې لاړ شي سوزيدل او ويلي کيدل په کې راشي بيا هم وسپنه يو شيز دی او اور بل شيز دی. اتحادي ترمنځ نه راځي، يا يې اتحاد ترمنځ منع وي يا يې يو له منځه لاړ شي او بل يې وي او يا يې دواړه له منځه لاړ شي. له اتحاد يې دريم شيز منځ ته راشي. په هر صورت بنفسه متعدد او يو د بل وجود پورې شته والي ته د اتحاد نوم

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

(c) Halatary.com: The Digital Library

جلا حیثیت لري. [۱]

۱۷_ تناسخیه :

د نوم وجه:

په یوه بدن پورې د روح تعلق نیولو ته وایي، چې د روح او جسد ترمنځ د ذاتي تعشق او تعلقاتو له مخې څرنګه، چې تناسخ وروسته له مفارقت په بل بدن کې بې له کومې فاصلې صورت نیسي او د تناسخیه فرقې په عقیده کې دغه صورت وجود لري، چې مخې ته به راشي له دې کبله ورته تناسخیه لقب وضع شوی دی.

عقیده :

تناسخیه فرقه عقیده لري، چې د مړي روح د ده په مناسب حال صورت کې ننوځي که نیک وي نو روح یې په جمال او حسن کمال لرونکي صورت پورې تعلق نیسي، چې خوشحاله او خلکو کې عزیز وي، د دوی په نزد همدا جنت دی او که څوک عاصي او بدکار وي روح یې په بد، قبیح او مکروه صورت کې ننوځي، په دنیا کې به ذلیل، خوار، بدبخت او نامراد وي او د دې طائفې په مذهب همدا دوزخ لرونکی وي سا یې په همدا ډول ښاروي کې ځای نیسي او که نیک خویه او فرښته صفته وي نو روح یې په بل داسې صورت کې ننوځي، چې ښکلی په مراد رسیدلی وي څو د خپل عمل مکافات وګوري او همدارنګه د باچا، یا نورو معتبرو خلکو تنعم او راحت او ارام ژوند، چې لیدل کیږي، دا د دوی د هغه عمل مکافات دی، چې د مخه تر دې یې په کوم

۱. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haliabary.com : The Digital Library

بدن کې رياضت او مجاهدت کړی وي او ښه بندګي يې کړې وي.

دليل :

د تناسخه فرقې دليل دا قول د خدای تعالی دی : "و ما من دابة فی الارض و طائر يطير بجناحيه الا امم امثالکم" [١]

او دا حديث شريف : قال النبی عليه السلام : "يحشر الناس علی القردة و الخنازير" [٢] يعنې خلک د شادیانو او د خنزيرانو په څېره محشوريږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا مذهب باطل دی کوم اصل نه لري که نه د هر چا به په ياد و، چې د مخه تر دې يې روح په کوم ډول صورت کې و، څه يې کول، بل دا، چې خدای تعالی قادر دی، چې هر صورت پيدا کوي هغه ته نوی روح ورکړي، څه حاجت دی، چې روحونه په قالبو کې ننباسي.

د اهل سنت او جماعت د تناسخيه فرقې د پورتنيو عقايدو توجيه داسې شوې ده، چې د صورت تبديلي به د قيامت په ورځ وي.

دليل :

د اهل سنت او جماعت دليل دا قول د خدای تعالی دی : "يوم تبلی السرائر فماله من قوة و لا ناصر" [٣] يعنې په هغه ورځ، چې پټ څيزونه څرګند شي نو هيڅ قوه او ناصر به ورته نه وي او په دنيا کې نسخ،

---

١. الانعام / ٣٨ يعنې کوم خوزيدونکی او په دواړو وزرو الوتونکي نشته مګر د تاسو په شان ملتونه دي.

٢. رک : wensinck, t, ١١, p ٨٢.

٣. الطارق / ٩، ١٠.

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) Haelahrik.com: The Digital Library

مسخ، رسخ او فسخ نشته ده.[1]

۱۸_ متصلیه :

د نوم وجه:

متصلیه فرقه ځکه په دې نوم نومول شوې ده، چې دوی د خدای تعالی او د عالم (مخلوقاتو) د اتصال عقیده لري.

عقیده :

متصلیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی له عالم سره داسې متصل دی لکه اوبه چې ونې سره په ولیو، پاڼو، خاښو او نورو برخو کې متصلې وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دا عقیده ردوي وايي داسې عقیده جواز نه لري ځکه چې دا ډول وصف مخلوقاتو کې وي او الله تعالی ترې منزه دی.[2]

---

[1]. فلاسفه وايي نسخ څلور ډوله ده : نسخ، مسخ، رسخ او فسخ.

۱_ نسخ : په اجسامو، انسانانو کې وي.

۲_ مسخ : په ښاروېو، بوده وو، مرغانو او ساکښو کې وي.

۳_ فسخ : د ځمکې او اوبو په خزنده وو، حشراتو کې وي. لکه : مار، لړم، کشف، چنګاښ او نور.

۴_ رسخ : د ونو او نباتاتو په ډولونو کې وي.

دوی وايي : انسان په دې څلور ډولو د خپلو درجو او مراتبو په اندازه مسخ کړی او همېشه له يوه جسد بل جسد ته ګرځي، دوی وايي رییس د دې قوم انبياء او رسولان دي او وايي : عالم ګرځېدونکی د ورکوونکی دی، غير له دنيا بل سرای نشته، حشر او نشر او قيامت و حساب او جنت ټول محال بولي. (هفتاد و سه ملت ص/ ۳۲).

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Hakimatari.com: The Digital Library

۱۹_ منفصلیه :

د نوم وجه:

دا فرقه په خلاف د متصلیه خدای تعالی له عالم منفصل گڼي ځکه ورته منفصلیه وايي او دا لقب ورته کېښودل شوی دی.

عقیده :

منفصلیه طائفه عقیده لري، چې خدای تعالی عالم (مخلوق) سره متصل نه دیله ټولو موجوداتو مبرا او منفصل دی په هیڅ ډول اتصال ورسره نه لري.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : خدای تعالی له عالم سره نه متصل دی او نه منفصل او نه دننه په عالم کې دی او نه د باندې له عالم دی او د مرئ له غتو رگو نږدې دی.[۱]

۲۰_ حدودیه :

د نوم وجه:

دا نوم د دوی له عقیدې سره موافق ورباندې کېښودل شوی دی، چې عقیده یې لاندې مخې ته راځي ورته وگورئ.

عقیده :

حدودیه فرقه عقیده لري،چې د وحې له انقطاع وروسته موږ هیڅوک تـه کافر یا مومن نه شو ویلی که څه هم زاهد ، عابد ، قایم اللیل او صائم النهار وي.

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دلیل :

ځرنګه، چې د وحي دروازه بنده ده هیچا ته هم د چا خبر نشته دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : حکم په ظاهر الحال کیږي.

دلیل :

حدیث شریف دی : "نحن نحکم بالظاهر والله یتولی السرائر" [۱] یعنې مونږ په ظاهر حکم کوو او د پټو سرائرو څښتن الله تعالی دی. د مؤمن نښې دا دی، چې په وعده وفا کوي، رښتیا وایي، امانت کې خیانت نه کوي، دا مطالب د حدیث شریف مضمون دی، چې اتفاق ورباندې شوی دی او داسې پېل کیږي (المؤمن، من انجاز وعده ...) مومن هغه دی، چې په وعده وفا کوي...

۲۱_ فارقیه :

د نوم وجه:

فارقیه طائفه ایمان او علم یو بل نه جلا ګڼي ځکه ورته فارقیه لقب وضع شوی دی.

عقیده :

فارقیه وایي : علم غیر له ایمان او ایمان غیر له علم دی د دوی په نزد کېدای شي چې یو څوک ایمان ولري او علم ونه لري یا څوک علم ولري او ایمان ونه لري ځکه چې په لاندې ذکر شوي مبارک ایت کې معطوف علیه (مالکتاب)غیر له عطف (ولا ایمان) ګڼي.

---

[۱]. تبصرة العوام ص ۱۳۸، احیاء العلوم غزالی ج ص ۱۵۱ (هفتاد و سه ملت ص ۳۲)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltabaty.com : The Digital Library

دلیل :

د دې فرقې دلیل دا دی، چې الله تعالی فرمایلي دي : "ما کنت تدری ما الکتاب ولا الایمان" [1] د دوی په نزد کېدای شي یو څوک علم ولري او ایمان ونه لري یا ایمان ولري او علم ونه لري ځکه چې دوی په پاسني مبارک آیت کې یې له (کتاب) (علم) مراد کړی او د (ماالکتاب ولا الایمان) جمله کې معطوف غیر له معطوف علیه ګڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : په ذکر شوي ایت کې عطف د بعضي دی په کل باندې چې ایمان بعضي دی له کتاب ځني نو هر چېرته چې علم وي په یقین سره ایمان هم ورسره وي خو دا چې لازم نه دي، چې وجود د بعضي سره وجود د کل دې هم وي له دې امله لازم نه دی، چې ایمان لرونکی دې علم هم ولري، او ذکر شوی ایت کې د ایمان افراد چې پسې له کتاب ذکر شوي دي هغه د ایمان د فضیلت لپاره دی. لکه دې ایت کې (من کان عدواً لله و ملئکته و رسله وجبریل و میکال) د جبریل او مېکائیل جلاوالی له ملائکو د ایمان د فضیلت لپاره دی.

۲۲_ منکریه :

د نوم وجه:

دغه فرقه له شفاعت منکره ده ځکه ورته منکریه وایي، بنایي د دې طایفې نوم (میلیه) وي چې قیامت کې له شفاعت مکنر دی وایي :

---

[1]. الشوری / ۵۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

شفاعت (میل) دې او میل په قیامت کې نه وي.[1]

عقیده :

منکریه وایي : د قیامت په ورځ به شفاعت نه وي ځکه چې ګنهګار مستحق د سزا دی که خدای تعالی د چا شفاعت ورته قبول کړي جور او میل ثابتیږي او دا معنی خدای تعالی ته روانه ده.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : شفاعت حق دی او د هغه چا شفاعت کیږي، چې په هغه کې یې رضا وي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : "ولا یشفعون الا لمن ارتضی"[2] یعني شفاعت نه کوي مګر د هغه چا چې د شفاعت رضا یې ورته شوی وي.

۲۳_ شیطانیه

د نوم وجه:

شیطانیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی.

دلیل :

شیطانیه ډله د خپلې عقیدې دلیل داسې وړاندې کوي : خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی ځکه چې که ووایو چې خدای تعالی شیطان پیدا کړی دی نو لازمیږي، چې خدای تعالی په کفر د کافرانو او معصیت د ګناه ګارانو راضي دی. (العیاذ بالله) حال دا چې : خدای

[1]. الفرق المفترقه ص ۹۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۳).
[2]. الانبیاء / ۲۸-۲۹.

www.melitarik.com 0777 400 116

(c) Haelatabar.com : The Digital Library

تعالی د چا په کفر راضي نه دی لکه چې فرمايلي يې دي :
"ولا يرضی لعباده الکفر" [1] يعنې خدای تعالی د خپلو بندګانو په کفر راضي نه دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د شيطانيه وو دا عقيده، چې خدای تعالی شيطان نه دی پيدا کړی موجه نه ده؛ ځکه چې له يوې خوا که ذکر شوی ايت داسې توجيه شي چې : شيطان په خپله وجود نه لري بې مسمی او بې معمی په خبر لفظ دی لکه چې د سيمرغ نوم شته او د ده نښه هم نه شته او په دې سرې کفر ته ووځي ځکه چې خدای تعالی په قرآن کريم کې ډېر ځلی شيطان ياد کړی، چې داسې يې وويل او داسې يې وکړل نو انکار ورنه کفر دی. له بلې خوا که داسې توجيه شي چې : شيطان موجود دی او په خپله منځته راغلی، خدای تعالی نه دی پيدا کړی نو لازميږي چې خدای تعالی دې په خپله پادشاهۍ او وحدانيت کې شريک کړي او دا هم کفر دی او ګمراهي او احمقي او جهالت دی.

۲۴_ معتزليه

د نوم وجه:

معزليه د واصل بن عطا البصري پيروان دي، دی لومړی د عبدالله بن محمد الحنفيه شاګرد و ځکه ورته (حنفيه) هم وايي، د دې لپاره چې د عبدالملک بن مروان په وخت کې يې حسن بصري نه هم تحصيل کاوه. يوه ورځ څوک حسن بصري ته ورغی ورته يې وويل : يوه ډله خوارج د

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبایرو مرتکب کافر بولي او بله ډله مرجئه کبیره گناه د ایمان مبطله نه بولي د چا خبره صحیح ده؟ واصل د مخه تر هغه چې حسن خبره وکړي د پوښتني کوونکي په ځواب کې وویل: زه د کبیره گناه مرتکب ته مطلق مؤمن نه وایم او مطلق کافر یې هم نه گڼم. دی د کفر او ایمان ترمنځه دی فاسق دی او جیگ شو د درس له مجلس ووت د مسجد ستني ته یې شا ولگوله څه یې چې د هغه سړي په ځواب کې ویلي و په هغې خبرې ودرید. حسن وویل: اعتزل عنا واصل یعني واصل له مونږ گوښه شو. له هغه وخته د معتزلیه نوم دوی ته پاتې شو نو د واصل پیروانو ته معتزلیه وایي.[1] دوی چې د بنده افعال ورته نسبتوي او ځانو ته یې د (اصحاب عدل و التوحید) لقب ورکړی دی.[2]

عقیده:

معتزلیه عقیده لري چې خیر د خدای تعالی تقدیر باندې وي او شر یې په تقدیر سره نه وي ځکه که شر د ده په تقدیر وي نو بنده څه ملامتي لري، چې په عذاب اخته کیږي؟ نو که عذاب ورکولی شي ظلم او بې عدالتي به وي. حال دا چې خدای تعالی له ظلم او بې عدالتۍ پاک دی. دوی په وجوب اصلح او نفي د صفاتو د قدم په نفي قول کوي، قدم خاص د خدای تعالی وصف بولي د نورو صفاتو قدم یې نفي کوي، کلام یې مخلوق او محدث گڼي، وایي دی په آخرت کې هم نه لیدل کیږي، حسن او قبح عقلي بولي او په خدای تعالی خپلو افعالو کې د حکمت او مصلحت رعایت، مطیع او تائب ته ثواب او کبیره گناه

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.

[2]_ هفتاد و سه فرقه ص ۱۰۰.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

کوونکو ته عذاب واجب ګڼي.[1]

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : و ما ربک بظلام للعبيد.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي خدای تعالی ته جائز دي چې په خپل ملک کې هر ډول تصرف کوي او د مالک تصرف په خپل ملک کې ظلم نه ګڼل کيږي، ځمکه آسمانونه او څه چې په کې دي ټول د خدای تعالی په ملکيت کې دي هيڅوک ورسره شرکت په کې نه لري.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : په ځمکه او آسمانونو کې هر څه د الله تعالی دي څه چې په نفسو کې پټوي يا يې څرګندوي الله تعالی به په هغو ورسره حساب وکړي.

۲۵ـ کيسانيه

د نوم وجه:

دوی په کيسانيه ځکه ملقب شوي دي، چې دوی د (کيسان) ملګري دي او کيسان د علي رضي الله عنه غلام و چې له محمد بن الحنيفه بن علي بن ابي طالب يې علوم زده کړي و دوی څلور ډلې دي : مختاريه، هاشميه، بيانيه، رزاميه.[3]

۱ـ سرح مواقف ص ۲۵۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۴)

[2]ـ فصلت / ۴۶. يعنې خدای تعالی په بندګانو ظلم کوونکی نه دی.

[3]ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۱۳ – مختاريه : د مختار بن ابو عبيد ثقفي پيروان دي چې د مخه تر هغه د عبدالله بن زبير پيروان و پس له هغه شيعې او کيساني شول، د محمد بن حنفيه

عقیده :

کیسانیه عقیده لري، چې وایي : نه پوهیږو دا افعال اقوال زمونږ دي که له خدای تعالی دي او نه پوهیږو چې عاقبت د بندګانو ثواب دی که عذاب؟

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : اقوال او افعال انسان کوي او خالق یې الله تعالی دی.

دلیل:

الله تعالی فرمایلي دي: ((والله خلقکم و ماتعلمون)) [1] یعنې الله تعالی

امامت ته یې دعوت کاو، د حسین رض قاتلانو او د هغو له ملګرو یې کربلا کې غچ واخیست او اکثره یې ووژل اخر ته په خپله د مصعب بن زبیر په لاس ووژل شو. هاشمیه : د ابو هاشم محمد بن الحنفیه اتباع دي، چې شام کې تېر شوی دی او د محمد بن علي عبدالله بن عباس فرقه یې خپل جانشین کړی دی. رزامیه : د رزام بن رزم اتباع دي، چې ویل یې امامت له علي رضي الله عنه محمد بن حنفیه ته ورسید او له هغه یې زوی ابو هاشم ته او له هغه علي بن عبدالله بن عباس ته په وصیت د ابو هاشم رسیدلی دی. اوس له علي د هغه زوی محمد ته او پس له زوی یې ابراهیم ملقب په امام ته رسیدلی او امام شوی دی، چې ابو مسلم خراساني خلق ده ته دعوتول، دغه فرقه پس له ابراهیم، ابو مسلم امام ګڼي او وایي چې د خدای روح په ده کې حلول کړی دی. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴). بیانیه : د بیان بن سمعان اتباع دي. ده دعوی کړې وه چې امامت له ابوهاشم ده ته پاتې دی، دی په تشبیه، تناسخ او حلول قایل و، ویل یې الهي جزء د علي رضي الله عنه په جسد کې حلول کړی دی، چې په دغه قوت په غیب عالم او د خیبر دروازې په وېستلو موفق شو. بیا یې دعوی کړې ده چې هغه الهي جزء په خپله ده (بیان) کې هم حلول کړی دی او د الوهیت مقام ته رسیدلی دی. د دغو خبرو په سر بالاخره خالد بن عبدالله بن یزید القسری بیان وواژه. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴).

[1] _ الصافات / ۹۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltabaty.com : The Digital Library

تاسې پیدا کړي یې او پیدا کړي یې دي عملونه ستاسو.

۲۶_ وهمیه

د نوم وجه:

وهمیات هغه کاذبې قضایا دي چې په غیر محسوسو امورو کې په هغو وهم حکم کوي لکه حکم پردی چې له عالم ما وراء لا یتناهي قضا ده او له دې جوړ شوي قیاس ته سفسطه وایي.[۱] له دې کبله دوی ته وهمیه وایي.

عقیده:

د وهمیه وو عقیده ده، چې: د انسانانو اقوال او افعال عارضي دي، ذات او بقا نه لري، نو گفتار او کردار یې وهم دی او وهم حساب او کتاب نه لري او د ثواب او عقاب تصور په وهم جهل دی.

دلیل:

کوم دلیل یې په نظر رانه غی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: له حساب او کتاب انکار کفر دی.

دلیل:

خدای تعالی فرمایلي دي: ((و اما من اوتی کتابه بیمینه یحاسب حسابا یسیراً))[۲] یعني او هر چا ته چې عملنامه یې په ښي لاس ورکړ

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۵.

[۲]_ الانشقاق / ۸،۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

شي اسانه حساب به ورسره وشي، نو په دې ايت چې حساب او کتاب ثابت دى ځکه يې انکار کفر دى.

۲۷_ بکريه

د نوم وجه:

ځرنګه چې د بکريه فکر د بکر بن اخت عبدالواحد بن زيد (زياد) اتباع دي، چې د جبريه له فرقو وو ځکه ورته بکريه وايي.[۱]

عقيده:

بکريه فرقه عقيده لري، چې: څوک زيات علم وکړي په تدريسي څېړنو او مطالعه بوخت وي، د علم د حصول لپاره نو د عبادت تکليف ورباندې نشته او د خپل ضرورت په اندازه د خلکو په مال کې شريک دي، هر څوک چې منع کوي ظالم دي ځکه چې علماء خپل عمر د شرعي علومو په زده کولو کې تېر کړي دى او د نبوت ميراث يې ترلاسه کړى دى. که د مال په حاصلولو کې يې عمر تېر کړى واى. ټول جهان به جهل نيولى واى او شرعي علوم به له منځه تللي واى او نړۍ به کفر نيولې وه نو علماوو چې محمدي دين اقامه کړى د دوى کفاف په امت لازم او واجب دي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د هر چا چې علم زياد شي بايد لا ډېر عبادت او رياضت وکړي، ځکه چې علم د وېرې او تواضع سبب دى.

دليل:

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

(c) Halbatary.com: The Digital Library

الله تعالی فرمايلي دي: ((انما يخشی الله من عباده العلماء))[1] يعني همدا خبره ده چې له خدای تعالی علما وېرېږي، دا فرقه په دې تلاوت شوي ايت کې (الله) په رفع او (علماء) په نصب وايي او (يخشی) د تعظيم په معنی اخلي.

۲۸_ راونديه

راونديه فرقه د (هفتاد و سه ملت) کتاب ص ۳۶ کې د ملحد معتزلی ابن الراوندي پيروان بلل ځکه ورته (راونديه) ويل کيږي.

عقايد:

راونديه فرقه عقيده لري، چې په ټولو آسماني کتابو او صحيفو عمل کول حق دی، بايد ونه وايو چې منسوخ دی.

دليل:

دليل يې دا دی، چې: دوی وايي نسخ د ندامت نښه ده، لکه چې خدای تعالی حکم کړی وي بيا پرې پښيمانه شوی وي او منسوخ کړی يې وي يا دا چې يو ځلې يې حکم کړی وي بيا پوه شوی وي، چې هغه کې مصلحت نشته او منسوخ کړی يې وي نو په دې ټولو ډولو معنا کول او توجيه کول نه ښايي نو ثابته ده، چې ټول آسماني کتابونه او صحيفې د خدای تعالی کلام دی او حکم يې پرځای دی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د خدای تعالی احکام د بنده ګانو د مصالحو تابع دی، پخواني کتابونه پخوانيو امتو ته او د محمد صلی

---

[1]_ الفاطر/ ۲۵.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) melitahrik.com : The Digital Library

الله علیه وسلم امت مصلحت د قرآن په حکمونو کې اراده شوی دی لکه شپه چې راشي تیاره شي. سپوږمۍ، ستوری (زهره، مشتري، عطارد) او نور هر یو ستوری جلا جلا ښکلا او خصوصیات او حکمونه لري خو لمر چې پرې راوخېژي ورځ شي د هر ستوري دولت سرته ورسیږي او د لمر دولت پیل شي دا رنګه هر رسول په خپل وخت کې د آسمان د ستوري په څېر و خو چې د محمد صلی الله علیه وسلم د رسالت لمر راوخوت د ټولو پخوانیو شرایعو په ځای چې قرآن مجید نازل شو او په پخوانیو شرایعو یې شمولیت درلود له دې امله پخواني آسماني کتابونه او صحیفې یې منسوخ کړې او له هغې غوره، بې تحریفه احکام قرآن کریم کې راغلل.

دلیل :

خدای تعالی په قرآن کریم کې فرمایلي دي (وما ننسخ من آیة او ننسها نات بخیر منها او مثلها) [1] یعني هغه آیت له ایاتو چې منسوخوو او یا یې هېروو تر هغه غوره یا په مثل د هغه راوړو.

۲۹_ مشبهه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره مشبهه وایي چې دوی الله تعالی مخلوقاتو سره تشبیه کوي ځینې د دې فرقې شیعه وو کې غلاة مشبه دي لکه سبئیه، بیانیه و مغیریه چې په تجسیم، حرکه، انتقال او اجسامو کې په حلول

[1]. البقره / ۱۰۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haibaroo.com: The Digital Library

قایل دي. (شرح مواقف ص ۲۹۴) [1]

عقیده :

مشبهه عقیده لري، چې خدای تعالی د انسان غوندې ښکلې بڼه لري، د عرش په قبله ناست دی، او د عرش ملکې له عرش گرد چاپېره ورته صف په صف ولاړې دي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ان الله تعالی خلق ادم علی صورته. (سیوطي جامع الصغیر، ج۱، ص **۵۳۲**) [2] یعني خدای تعالی ادم په خپله بڼه پیدا کړی دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د مشبه عقیده سمه او ټیک نه ده او دلایل یې ردوي.

دلیل :

د اهل سنت او جماعت دلایل داسې دي چې وایي په ذکر شوي حدیث کې د (صورت) ضمیر ادم ته راجع دی معنی یې داسې کیږي چې : ادم یې د ادم په صورت پیدا کړ نه د بل څیز په صورت، د دې لپاره چې مخکې د ادم له پیدا ایښت د ادم په شکل څوک نه وو او نه یې د مثل او مشابه تصور کیده. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((لیس کمثله شیء و هو السمیع البصیر)) د ده په مثل یو شی هم نشته او همدی ښه

---

[1]. هفتاد و سه ملت / ص ۳۸.

[2]. همدا مرجع ص ۳۹ داسې هم روایت شوی دی : خلق الله ادم علی صورته و طوله ستون ذراعاً الخ (سیوطي جامع الصغیر ج۱ ص۵۳۲)

(c) Haliabad.com: The Digital Library

اوریدونکی او لیدونکی دی.

۳۰_ جهمیه

د نوم وجه:

جهمیه په دې نوم د دې لپاره نومول شوی دی، چې دوی د جهم بن صفوان پیروان دي چې په ۱۲۸ هـ کې نصر بن سیار له سردارانو څخه د سلم بن احوزمازنی د خراسان فرمانفرما په لاس ووژل شو. (اک، تاریخ مذاهب اسلام ص ۲۱۲) [1]

عقیده :

دوی عقیده لري چې: څه شي ته د بني ادم وهم رسیږي او فهم یې چې د هر څه ادراک کوي هغه مخلوق وي او خدای تعالی په وهم کې نه راځي نو هر څوک چې د خدای تعالی د پېژندنې په برخه کې وایي چې ما ته معرفت د الله حاصل دی د جهمیه وو په نزد کافر دی.

دلیل :

د دوی دلیل دا حدیث شریف دی: ... کل الناس فی ذات الله حمقی) [2]
یعنې ټول بني آدم د خدای تعالی د ذات په پیژندنه کې احمق او ناپوه دي.

اهل سنت او جماعت :

[1]. هفتاد و سه ملت، ص ۳۹.
[2]. الفرقان / ۴۷، الم تر الی ربک کیف مدالظل.

(c) Haliatary.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : مسلماً خدای تعالی په وهم، فهم او عقل کې نه راځي خو که بنده وغواړي چې هغه ومومي له انوارو يې يو نور په عقل وپېژني.

دليل :

((الله نور السموات والارض، والله لو لا ماهتدينا)) يعنې الله تعالی د ځمکې او اسمانو نور (رڼا) ده او که د الله تعالی هدايت نه وې مونږ به هدايت نه وای موندلای.

د جهميه وو د دليل رد :

که څوک ووايي چې هر څيز ته د انسان فهم ورسيږي هغه مخلوق وي نو هيڅ عاقل ته به دليل نه وي چې ذات د خدای تعالی ثابت کړي حال دا چې الله تعالی فرمايلي دي : ((الم تر کيف مد الظل)) [1] يعنې ودې نه ليده چې څرنګه يې سوری اوږد کړی دی.

---

[1]. المؤمنون / ۱۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haliabaty.com: The Digital Library

۳۱_ زنادقیه

د نوم وجه:

په دې نوم ځکه نومول شوی دی، چې د زندقانو عقیده لري.

عقیده :

دوی عقیده لري چې د څه شي ادراک چې نه کیږي هغه خدای نه دی او څوک چې په کې خبرې کوي هغه یې خپل خیالات دي.

دلیل :

دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د دې کلمو د باطن سر کفر ته رسیږي، خامخا زندیق په ظاهر مسلمان او په باطن کافر وي.

دلیل :

په هره زمانه کې یو شمیر بني ادم وي چې له کاهلۍ یې بې دیني خوښه کړې وي او له هر څه منکر وي، د قرامطه، زنادقه او بااختیانو خبره د صانع (خدای تعالی) په نفي کې سره یوه ده (بیان الادیان ص ۲۱) اک، الفرق المفترقه ص ۹۵)[۱]

۳۲_ مترفیه

د نوم وجه:

مترف په لغت کې په ناز او نعمت روزلي او پالل شوي ته وایي، دغه ډله هم چې ځانونه د خدای تعالی مېلمانه او د پالنې مستحق ګڼي ځکه

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

(c) Haluttaray.com: The Digital Library

ورته (مترفيه) وايي. عرب وايي : ترف : يعنې په نعمتو او ارامۍ يې ژوند وکړ. (منتهي الارب)[1]

عقيده :

مترفيه عقيده لري چې : بني ادم دد نيا کور ته په دعوت کې مېلمانه دي، دنيا له شرق تر غرب پورې د خداى تعالى مېلمستون دى. د نعمتو دسترخوان يې پرې غوړولى دى او ټولو مخلوقاتو ته پرې روزي حواله شوې ده. روزي ورباندې خوري، لکه چې لوخ راغلي لوخ ورنه ځي، ټول د خداى تعالى ميلمانه دي، نو دا لرې خبرې دي چې د نعمتو حساب يا عتاب وکړي.

دليل :

د مترفيه وو دليل دا حديث دى : ((الناس اضياف الله تعالى))[2] يعنې بني ادم د خداى تعالى ميلمانه دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : څوک چې د خداى تعالى د نعمتو شکر او رعايت ونه کړي هرو مرو عتاب لاندې راځي. حلالو باندې حساب او حرامو باندې عذاب وي او په قيامت کې د نعمتو له خوندونو پوښتنه کيږي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي : ((ثم لتسئلن يومئذٍ عن النعيم))[3] يعنې بيا به

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

[3]. التکاثر / ۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haklabary.com: The Digital Library

په قیامت کې هرو مرو د نعمتونو په هکله وپوښتیدل شئ.

۳۳_ ملاحده

د نوم وجه:

ملاحده لقب دی چې اسماعیلیه وو ته مخالفانو ورکړی پوره تفصیل یې د جوینی جهان کشای تاریخ دریم جلد کې راغلی چې اصلاً ملاحده څوک دي او د الحاد مذهب له کوم ځای پیدا شو، په دې کتاب یې مرحوم قزویني تصحیح کړې ده. (الفرق الفترقه من ۱۰۰)[۱]

عقیده :

ملاحده وايي : انسان له نطفې او نطفه له وینې او وینه له حیواني او نباتي خوراکونو منځته راغلې ده او د حیوان اصل له نبات او د نبات اصل له خاورو، باد، اوبوا و اور دی، چې د انسان په وجود کې یې څلور طبع (یخنی، گرمي، لوندوالی او وچوالی (خوشکي او تري) منځته راوړی دی او تر څو چې د دې طبایعو ترمنځ د مزاج اعتدال وي سلامتیا او ژوند باقي وي او کله چې فساد په کې پیدا شي هلاک او معدوم شي او د معدوم اعاده محال ده نو له قیامت، حشر او نشر، جنت او دوزخ انکار کوي (نعوذ بالله من ذلک).

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : طبایع او ارکان تدبیر دي او ټول تقدیر ته تسخیر دي، د پنځو حواسو پیدا کوونکی خدای تعالی دی، د شپږو

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۱.

(c) Haltabaty.com : The Digital Library

جهتو جوړونکی خدای تعالی دی، اووه اسمانونه او اووه ځمکې یې پیدا کړي، ستوري او داسې نور عجایب یې ایجاد کړي دي، یوه ته یې داسې خطاب ونه کړ چې «وصورکم فاحسن صورکم» یعنې پیدا مې کړلئ نو ستاسې صورت مو ډېر ښه جوړ کړ، او ځانته یې دیوه موجود په پیدا کېدو داسې ثنا ونه ویله کومه چې د بني ادم په پیدا کیدلو یې داسې وویله: «فتبارک الله احسن الخالقین» [1] یعنې مبارک دی الله چې ښه د پیدا کوونکو دی.

حاصل دا چې ملاحده فرقه ځان (جسد) او روح یو ګڼي داسې چې د یوه له هلاک د هغه بل د هلاک تصور کوي. حال دا چې روح عین ژوندی دی روح ته مرګ نه وي، روح لکه مرغه او قالب (جسد) لکه قفس داسې دی یا روح لکه توره او قالب یې لکه تېکي داسې دی د تیکي او قفس له ماتېدو د تورې او مرغه څه باک دی که قالب د اوبو او خاورو کور خراب شي روح بل کور ته نقل کوي لکه چې په حدیث شریف کې راغلي :

«المؤمنون لا یموتون ولکن ینقلبون من دار الی دار» [2] یعنې مؤمنان نه مري لکن له یوه کور بل کور ته اوړي، د ملاحده وو فرقه صورتویني او له معنی خبر نه دي، د زړه سترګې یې نه دي غړېدلې لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: «فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور» [3] یعنې نو خبره دا ده چې سترګې یې ړندې نه دي لکن

---

[1]. المؤمن / ۶۲.
[2]. مفتاح کنو السنة ص ۴۸۸.
[3]. الحج / ۴۵

(c) haltahrir.com : The Digital Library

زړونه يې چې سينو کې دي، نهويني، دوی د بدن له فنا پسې د روح له بقا منکر دي، او حديث شريف کې راغلي دي «و ليس الموت عدما حتی تظن انک اذا مت عدمت صفاتک ولکن يبقی الروح علی ما کان عليه من العلم والجهل» [1] يعنې مرګ له منځه تلونکی نه دی ځوک چې مړ شي جسماني صفات يې عدم کيږي لکن روح باقي پاتې کيږي. په هغه ډول چې که عالم و، له علم سره، او که جاهل و، له جهل سره مصاحب وي او روح د عالم او جاهل نه مري او فنا نه لري، او بل حديث شريف کې راغلي دي: «ارواح الشهداء فی حواصل الطيور خضرٍ ترد انهار الجنة و بالليل ياوی الی قناديل تحت العرش» [2] يعنې د شهداوو ارواح د شنو مرغانو په جوجورو کې وي د ورځې جنتو ته ځي او د شپې عرش لاندې قنديلونو ته ځي، او خدای تعالی فرمايلي دي: «ولا تقولوا لمن يقتل فی سبيل الله اموات بل احياء و لکن لا تشعرون» [3] يعنې ځوک چې د خدای تعالی په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ بلکې ژوندي دي خو تاسې پرې شعور نه لرئ. په دې مبارک ايت کې الله تعالی نهي فرمايلې ده چې ځوک د خدای په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ لکن دوی ژوندي دي خو تاسې پرې نه پوهيږئ.

۳۴_ منجميه

د نوم وجه: ځرنګه چې د منجميه عقيده په ستورو ډېره ده ځکه ورته

---

[1]. تخريج يې تراوسه نه دی شوی.

[2]. Wensinck. T۱۱, p,۴۰۱۳۱۸۵

[3]. البقره / ۱۴۹.

(c) Haibat.com : The Digital Library

منجمیه وایي.[۱]

عقیده :

منجمیه عقیده لري چې اووه ستوري پلارونه دي او څلور عناصر (خاورې، باد، اوبه او اور) مورګانې دي، د دوی درې زامن دي (معادن، نبات او حیوانات) او د عالم هر څه (باد، باران، یخني، ګرمي، فراخي، تنګي، فتنه، شور او شر، امن او امان، صحت او مرض، ژوند او مرګ له افلاک او ستورو صادرېږي، د صورتو د جوړولو او ورانولو، د اجتماع او افتراق نقاش او تمثال سوري دي. تثلیث[۲]، تربیع[۳]، تسدیس[۴]، اوج[۵]، حفیض او بروج چې ځیني خاکي دي او ځیني بادي، ځیني ابي (د اوبو) دي او ځیني اتشي (د اور) مذکر او مونث دي، او وایي: دغه افلاک او انجم طلسم دی پیدا کیږي او فنا کیږي، چې فنا شي ببرته نه راځي.

دلیل : دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د نجومیانو دغه نظر قاصر دی ځکه چې افلاک او ستوري طبایع او عناصر ټول خدای تعالی د (کن) په امر

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۴۳.

۲. یو ستوری د بل ستوري څلورم برج کې واقع کیدل چې د فلک ثلث دی تثلیث بولي. (همدا ذکر شوی مرجع ۴۳مخ)

۳. په څلورمې خانې د ستورو کتنه یو بل سره (ذکر شوې مرجع او مخ)

۴. د بل ستوري په دویم برج کې د کوم یوه ستوري واقع کیدل.

۵. اوج د حفیض ضد دی او هغه د ستوري لومړی درجې ته وایي.

(c) Haitabar.com : The Digital Library

باندې په حرکت راوستي دي، ژرنده بې اوبو نه گرځي، شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري د حق د امر منونکي او فرمان قبلوونکي دي لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((و سخرلکم اللیل و النهار والشمس و القمر و النجوم مسخرات بامره))[1] یعنې تاسو ته مې شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري په خپل امر مسخر کړي دي.

۳۵_ وضعیه

د نومولو وجه:

عقیده:

دوی رسولان او انبیاء دنړۍ ډېر بزرگان، عاقلان او زښت زیات پوهان او حکمیان بولي، وایي چې هغوی په خلکو د شفقت لپاره قوانین او قاعدې وضع کړې نوم پرې شریعت کېښود، او ویې ویل چې دا د خدای تعالی کلام دی ترڅو چې د خلکو په زړو کې موثر ځای ونیسي، مگر د ځمکې او سیدونکي چېرته او اسمان چېرته چې دوی ته ترې پیغام راشي.

دلیل:

ضعیه فرقه داسې دلیل وړاندې کوي چې لمر اووه ځلې اووه زره فرسنگه په اووه زره فرسنگه کې دی او ځمکه د ژرندې له څو پلو د هغه په نسبت زیاته نه ښکاري او همدارنگه د اسمان په څنگ کې هم ځمکه مختصره او وړه ده، اوس باید قیاس شي چې ادمیانو ته څه وزن دی چې له اسمان ورته حکم راشي، امر او نهي معقول نه راځي او فهم کې

[1]. النحل / ۱۲.

(c) Hataloon.com: The Digital Library

نه ځاییږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: د سترګي غړی ډېر وړکې او حقیر دي، انسان دقدر قیمت او رای له مخې دواړه جهانه دي، په قدسي حدیث کې راغلي دي : ((قال الله تعالی خلقت العالم لکم و خلقتکم لاجلی))[1] یعنې الله تعالی فرمایلي دي : عالم مې تاسو ته پیدا کړ او تاسې مې د ځان لپاره پیدا کړئ، بل دا چې : د قرآن مجید فصاحت د عرپو بلغا ګونګیان کړل، د یوه سورت په یوه ایت یې ورسره معارضه وکړه ټولو د عجز سر د ناپوهۍ په ګریوان کې ښکته واچاو لکه چې فرمایلي یې دي : ((و ان کنتم فی ریب مما نزلنا علی عبدنا فاتوا بسورة من مثله ...))[2] یعنې که تاسې په هغه کتاب چې په خپل بنده مې نازل کړی شک کې یاستئ نو په مثل د هغه یو سورت راوړئ، او فرمایلي یې دي : ((فلیاتوا بحدیث مثله))[3] یعنې نو راوړئ په مثل د هغه یو خبره، ټول له مقابلې پاتې شول او محمد صلی الله علیه وسلم په ټولو ادیانو چې د عالم په اوو اقلیمو کې وو غالب شو، ناچاره ځینې مسلمانان شول او ځینو عاجزۍ نه جزیه ومنله او مؤمنانو ته یې پناه وروړه. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون))[4] یعنې چې په نورو ټولو ادیانو څرګند غالب شي که څه هم دا کار د

---

[1]. فتودات مکیه ج ۳ ص ۱۲۳.

[2]. البقره / ۲۱..

[3]. الطور/ ۳۴.

[4]. الصف / ۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرکانو بد ایسي، بل دا چې زیرک خلق قرآن کریم کې فکر کوي، د غیب خبرونه په کې زیاتویني لکه چې د روم له فتح مخکې دا سې زیری پیغمبر علیه السلام ته شوی (الم، غلبت الروم فی ادنی الارض)[1] همدارنگه نوح علیه السلام ته د مخه له طوفان وویل شول: (یا ارض ابلغی ماءکِ و یا سماء اقلعی)[2] او د ابراهیم علیه السلام په حق کې یې فرمایلي دي: ((یا نار کونی برداً و سلام علی ابراهیم))[3] یعنې ای اوره یخ او سوړ شه او ابراهیم سلامت وساته. همدارنگه له موسی علیه السلام سره د ونې خبرې کول لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((من الشجرة ان یا موسی انی انا الله رب العلمین))[4] یعنې له ونې موسی علیه السلام ته وویل شول: ای موسی بېشکه زه الله رب د عالمیانو یم، نو کوم حکیم له غیب دا ډول خبر ورکړی یا یې په دعا طوفان راوستی یا اور پرې گلستان شوی دی، یا کوم حکیم سره ونې خبرې کړې دي یا یې په همسا وهلو له تیږې چینې راخوټولي لکه چې فرمایلي یې دي ((قلنا اضرب بعصاک الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا))[5] یعنې وویل مونږ (موسی ته) چې په امسا دې تیږه ووهه نو دولس چینې ترې جاري شوې. او کوم حکیم له ختو مرغه جوړ کړی دی لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((و اذا تخلق من الطین کهیئة الطیر)) یعنې یاد کړه هغه وخت چې

---

[1]. الروم / ۱، ۲.
[2]. هود / ۴۲.
[3]. الانبیاء / ۶۹.
[4]. القصص / ۳۰.
[5]. المائده / ۱۲۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

کله یې د مرغه هیئت له ختو جوړ کړ، او کوم حکیم مورزادي ړوند بینا کړې او یا یې مړی ژوندی کړی دی. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: (و تبرئ الاکمه والابرص و تحی الموتی باذن الله)) یعنې د الله تعالی په اذن مورزادی ړوند او د برګي (فس) ناروغ جوړوي او مړی ژوندی کوي او کوم حکیم په اسمان کې سپوږمۍ دوه نیمه کړې ده لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((اقتربت الساعة وانشق القمر))[1] یعنې د قیامت وخت او شپې رانږدې شوي او سپوږمۍ دوه نیمه شوه.

نو وضعیه فرقه د خپل قاصر عقل له مخې د رسالت او نبوت له درک محروم پاتې شوي دي، او د اولیاوو کرامات د سکینه له نزول څنې وي چې د کامل مؤمن په زړه کې وي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((هوالذی انزل السکینة فی قلوب المؤمنین لیزدادوا ایماناً مع ایمانهم))[2] یعنی الله هغه ذات دی چې د مؤمنانو په زړو کې یې سکینه نازل کړې ده چې د دوی له ایمان سره ایمان زیات کړي.

۳۲_ فلاسفیه

د نوم وجه:

څرنګه چې د فلاسفه وو بحث د طبعي او الهي موجوداتو په برخه کې په منطقي پروګرامو کیږي او د اشیاوو په تحقیق کې عقل باندې اکتفا وي، او د فلاسفیه معنی (د حکمت محبت) ده چې (فیلا) په یوناني ژبه محب او (سوفا) د حکمت معنی لري نو فلسفه (حکمت دوستي) ته

---

[1]. القمر / ۱.

[2]. الفتح / ۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltarak.com : The Digital Library

وايي او د دوي عقيده په عقل او حکمت متکي ده ځکه يې لقب (فلاسفيه) شوی دی.[1]

عقيده :

فلاسفيه فرقه عقيده لري، چې حشر د ارواحو کيږي نه د اجسادو.[2]

---

[1]. هغسې چې فلسفه (حکمت دوستی) ته وايي (فيلسوف) د حکمت خوښوونکی او مينه وال ته وايي، دوی خپلو اراو کې زيات اختلاف لري، دوی په قديم قانع دی او د نقص ټول صفتونه لکه تشبيه، تحييز، جهت او نور صفات ورنه نفي کوي خو وايي : له ده بې واسطې يوه موضوع صادريږي (لا يصدر من الواحد الا الواحد) يعنې له يو يو صادريږي او بس او د هغه تاثير په مصنوعاتو د ايجاب له لارې دی نه د اختيار له طريقې.

[2]. فلاسفه وايي علم درې ډول دی، د څه شي والی علم، د څرنګه والي علم، د څو والي علم:

١ـ د څه شي والی علم د اشياوو څه شی والی غواړي، الهي علم دی.

٢ـ د څرنګه والي علم د اشياوو څرنګه والی غواړي او طبعي علم ورته وايي.

٣ـ د څووالي علم د اشياوو څووالی غواړي چې د رياضي علم ورته وايي. نو د الهي علم موضوع مطلق وجود دی او د وجود د احوال بحث له حيثه د دي کوي چې هغه وجود دی، او د طبعي علم موضوع جسم او بحث په احوال د جسم کې دی او د رياضي علم موضوع، ابعاد او مقادير دی او بحث د کميت او څووالي په احوال کوي، او د يونان فلاسفه او حکما څوک حاذق طبيبان دي او ځينې واثق منجمان دي.

سبعه حکما چې د حکمت ستنې دي دا دي : تالس ملطي، انکساغورس، انکيمانس، انباد قليس، فيثا عورث، سقراط، افلاطون. ځينو دغه کسان هم ورسره حساب کړي دي : (بياس، پيتاکوس، کلثوبول، ميسون، خيلون) دوی اکثره (رواقيان) وو د دوی فلسفه د وحدت الوجود يوه نوع ده خو جسماني نه روحاني په دې معنی چې غير له جسم په کوم وجود قايل نه وو، دوی ويل : قديم صانع عقل دی له عقل لوړ څه شی نشته، وايي نفسونه قديمي دي او د تناسخ په ډول له يوه بدن بل بدن ته انتقال کوي.

د اصول حکما : ځينې شاعران او ځينې عابدان متقيان دي خو عبادت يې شرعي نه دی او نومونه يې دا دي: فلوطرخيس، اکسنوفسانس، زينون، ديمقريطيس، هرقل (هرقليطوس)، ابيقوس، سولون شاعر، ميروس شاعر، سقراط، اقليدس، اکاډميا فلاسفه (اکادميا په

(c) Halfalatary.com: The Digital Library

دليل :

فلاسفيه دليل راوړی چې د بني ادم جسد مرکب دی پس له مرگه يې هر جز خپل اصل ته ځي او لا يتجزی اجزاء شي، متلاشي شي، معدوم شي، نو اعاده د معدوم محال شي او روح نه متجزي کيږي ځکه چې ترکيب نه لري، نو نه فنا کيږي.

اهل سنت او جماعت :

يونان کې د يو باغ نوم و چې افلاطون په هغه کې تدريس کاوه)، بطليموس د مجمطي کتاب مؤلف، او اقليدس د هندسې واضع وه له دې طبقې رومي اسکندر، کلبي ديوجانس، شيخ اليوناني (هغه فلوطين يا افلاطون ثاني ديچې د اشراق د فلسفې مؤسس دی، ثاوفرسطيس، برقلس، ثامسطيوس، اسکندر افروديس، فرفوايوس وو. ثاوفرسطيس او برقلس د عالم په قدم کې شبه راوړې ده، ثامسطيوسې د ارسطو د کتابو شارح او دوی د مشائين فلاسفه وو، دوی د ارسطو غوندې د فلسفې تعليم په يوه گردش ځای کې چې (ليس) نوميده کړی او په دې ترځ کې به يې خپلو شاگردانو ته هم ښوونه کوله ځکه يې پيروانو ته مشاني وايي، دوی له عقل ماوراء بله مبداء ثابتوي او هغه اوله مبدا بولي او لومړنی علت يې گڼي، خو اکثره طبيعيان او مهندسان د صانع نفي کوي وايي مونږ له هگۍ مرغۍ ليدلې ده او مرغۍ مو له هگۍ، مونږ مني له بني ادم او بني ادم مو له مني ليدلی دی. دوی وايي تل داسې وو او همداسې به وي، دوی وايي : د عالم مدبر طبيعت دی، دوی وايي د بطليموس او جالينوس همدا مذهب و.

د اسلام حکما چې غالباً د افلاطون او ارسطو سره يې پيروي لرله دا کسان وو: يعقوب بن اسحق کندي، حنين بن اسحق، ابو معشر مقدسي، ابوبکر ثابت بن فره حراني، ابوزيد احمد بن سهل بلخي، احمد بن طيب سرخسي، ابو علي احمد بن محمد بن مسکويه او ابونصر محمد بن طرخان فارابي چې قائل شو په دې چې عقل محض صانع دی او شيخ الرئيس ابو علي حسين بن عبدالله سينا (تاريخ حکماء اسلام از ظهير الدين البيهقي متوفي **۵۲۵هـ** طبع **۱۹۴۲** دمشق، اخبار العلماء سره له اخبار الحکماء تاليف د جمال الدين يوسف القنطي متوفي **۶۴۲** طبع **۱۳۲۲**هـ مصر، نزهة الارواح و روضة الافراح فی تاريخ الحکماء و الفلاسفه تاليف شمس الدين محمد شهر زوري متوفي **۶۸۷**هـ طبع – حيدر آباد.

(c) Haitabary.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي چې: د وجود لا يتجزى اجزاء او ذرات چې د وجود په قالب کې د رب العالمين په امر جمع شوي وو بيا چې متمزق او متفرق شي دوباره يې جمع کيدل ډېر اسان وي، ممکن وي، محال نه وي، نو جواهر چې له نابودۍ پيدا کولای شي له شته والي خو يې لا ښه پيدا کولای شي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي: ((من يحى العظام وهى رميم، قل يحييها الذى انشاها اول مره و هو بكل شىءٍ عليم))[1] يعنې څوک وراسته هډوکي ژوندي کوي؟ ورته ووايه! هغه يې ژوندي کوي، چې اول ځل يې پيدا کړل او دی په هر شي پوه دی.

۳۷_ کراميه

د نوم وجه : کراميه د ابي عبدالله محمد بن کرام پيرو دي او ځينې وايي چې: د کاف په کسر او د (ر) په تخفيف ويل کيږي. د دوی اقوال په تشبيه کې متعدد دي، دوی وايي چې الله په عرش دی له جهته د علو (ان الله على العرش من جهة العلو)، دوی وايي ايمان د منافق له کفر سره د انبياوو له ايمان سره مساوي دی. (شرح المواقف۲۹)

عقيده :

کراميه عقيده لري، چې: ايمان د ژبې اقرار دی چې وويل شي لا اله الا الله محمد رسول الله د زړه باور ته اړتيا نشته.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. يس / ۷۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : د ژبې په اقرار وينه او مال په امان کيږي او د شرع توره يې له غاړې پورته کيږي خو چې د زړه تصديق، اعتقاد او يقين نه وي په دنيا کې به د مسلمانانو له جملې وي او په آخرت کې به کافرانو سره وي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي : ((من يقول امنا بالله و باليوم الاخر و ما هم بمؤمنين)) [۱] يعني څوک چې وايي ايمان مې په الله او د اخرت په ورځ راوړی حال دا چې دوی مؤمنان نه دی (ځکه چې د زړه باور او تصديق پرې نه لري).

۳۸_ خازميه

د نوم وجه:

خازميه (جازميه) د خازم (جازم اصحاب دي ځکه ورته (خازميه) وايي او په (ح) يې ټکی ورته زيات کړی (خازميه) ترې جوړ شوی دی.(۱)

عقيده :

خازميه فرقه عقيده لري چې : ايمان مجهول دی، څوک نه پوهيږي چې ايمان څه شی دی ځکه چې د ايمان تعريف په ايمان شوی دی. داسې چې : (الايمان ان نومن بالله و ملائکته و کتبه و رسله و باليوم الاخر والقدر خيره و شره من الله تعالى) يعني ايمان داسې شی دی چې ايمان راوړي په الله او په پرښتو يې او په کتابو يې او په رسولانو يې او د قيامت په ورځ او اندازه د خير او شر له الله تعالى ده، نو چې داسې وي

---

۱. البقره / ۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

هر څوک چې په هر دين او ملت وي معذور دی.

اهل سنت :

اهل سنت او جماعت وايي : هر څوک چې عاقل او بالغ وي بايد د خدای تعالی يووالی وپېژني، په هيڅ ډول معذور نه دی، که داسې معنی ورته حاصله نه شي کافر به وي.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : ((فاعلم انه لا اله الا الله)) [1] يعنې نو پوه شه چې شان د خبرې دا دی چې لايق د عبادت نشته مگر الله دی.

۳۹_ اباضيه

د نوم وجه:

اباضيه فرقه د عبدالله اباض اصحاب دي ځکه ورته اباضيه وايي.

عقيده :

اباضيه فرقه عقيده لري، چې : اهل شرک نجس او اهل ايمان پاک دي خو په ظاهر صورت يو شان دي څرنگه چې کفر او ايمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومېږي نو بايد له ټولو انسانانو ځان وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي. [2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د ايمان نور او د صالحانو خبره د هر چا په

---

[1]. محمد / ۲۱.

[2]. اباضيه داسې عقيده هم لري، چې د کبيره مرتکب کافر بولي، د کفارو لار کې توقف کوي، نفاق کې توقف کوي. (هفتاد و سه ملت ص ۴۹).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Halabat.com: The Digital Library

ثېره کې معلومېږي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: (تعرف فی وجوههم نضرة النعیم)[1] یعنې پېژني د دوی په مخو کې به د نعیم تازګي وي.
او منافقان هم نښې او دلیل لري لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((ولتعرفنهم فی لحن القول))[2] یعنې او هرو مرو به په تحقیق سره دوی وپېژني چې په لحن د قول کې به یې معلومېږي.

۴۰_ لوزیه

د نوم وجه:

د لوزیه فرقې د تسمیې وجه داسې ده چې لوز بادام ته وایي لکه بادام، چارمغز، پسته او خستکي په پوستکي کې یو شان ښکاري خو چې مات شي ځینې پوچ وي او ځینې مغز لري. انسانان هم ظاهراً یو شان دي خو په چا کې ایمان وي او چا کې نه وي او هغه مونږ ته نه معلومېږي. له دې کبله لوزیه فرقه وایي: چا ته دې لاس نه ورکول کیږي چې په ناپوهۍ کې نجس نه شي. ځینو ویلي دي د دې فرقې نوم په لوزیه غلط دی صحیح نوم یې (کوزیه) دی نو د تسمیې وجه یې په دې نوم له دې امله دی چې: دوی د بولو او غایطو اچول په ځمکه جایز نه ګڼي. دلیل یې داسې بیانوي، چې ځمکه ټوله مسجد ده لکه چې حدیث شریف کې راغلي دي (جعلت لي الارض مسجداً و طهوراً)) دوی ته چې د دې څیزو ضرورت پیدا شي د کوزو او ویالو قصد کوي ځکه ورته

[1]. المطففین / ۲۴.
[2]. محمد / ۳۲.

(c) haftabat.com: The Digital Library

(کوزیه) وایي.

عقیده :

لوزیه عقیده لري چې اهل شرک نجس دي او اهل ایمان پاک دي خو په ظاهر صورت یو شان دي، څرنګه چې کفر او ایمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومیږي نو باید له ټولو انسانانو وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي دا باطل مذهب دی کوم اساس نه لري، مسلمان ورور سره لاس په لاس مصافحه او غاړې په غاړې کیدل (معانقه) سنت ده لکه چې په حدیث شریف کې راغلي دي : (قالوا: یا رسول الله! ان احدنا یری صاحبه بعد برهة انحتی له، قال: یاخذ یده فیصافحه او یعانقه) یعني ویې ویل : ای رسول الله یو له مونږ چې خپل ملګری ډېره موده پس ووینې ورته کوږ شي احترام او دوستي ورته څرګندوي. رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : په ملا دې نه ورته کږیږي، بلکې مصافحه یا معانقه دې ورسره وکړي، چې لاس په لاس ورکړي یا لاس په غاړه ورواچوي او یو بل سره ډوډۍ خوړل سنت دي او تنها ډوډۍ خوړل مکروه دي : (قال النبي صلی الله علیه وسلم شر الناس من اکل وحده) یعنې بدترین خلق ډېر خوړونکي او تنها خوړونکي دي).

۴۱_ خشبیه

د نوم وجه:

څرنګه چې په عربي ژبه کې خشب وچو لرګیو ته وایي او دا خشبیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرقې عقیده ده چې پس له مرګه قلم پر بندګانو وچیږي. د دغه وچوالي لپاره د اخشبیه لقب ورکړی شوی دی او دوی د خوارجو له فرقې (الاخنس) نومي ته منسوب دي. [1]

عقیده :

اخشبیه فرقه عقیده لري چې تر څو بندګان ژوندي وي قلم پرې روان وي خو چې مړه شي قلم وربانديې وچ شي که نیکي یې کړې وي هماغه وي او که بدي یې کړې وي هماغه وي چې په ژوند یې کړې وي، زیاتوالی په کې نه راځي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : څوک چې په بندګانو کې ښه لاره جوړه کړي هر څوک چې په هغې لارې ځي ثواب یې په دغې لارې د تلونکي په اندازه د دغې لارې جوړوونکي ته هم رسیږي او په دیوان کې یې ورته لیکل کیږي او څوک چې بده لاره پریږدي هر څوک چې عمل وربانديې وکړي عذاب یې د عمل کوونکي په اندازه ده ته هم په دیوان کې لیکل کیږي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي (من سن سنة حسنة بعمل بها بعد موته فله اجرها مثل اجرمن عمل بها و من سن بدعة سیئة فعلیها وزرها و مثل وزر من اتبعها) [2]

همدارنګه صالح اولاد په دعا د مور او پلار درجه زیاتیږي او د جاریه

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۱.

[2]. صحیح مسلم ج ۸ ص ۲۱.

(c) Halabary.com : The Digital Library

صدقي لکه د مسجد یا خانقا یا رباط جوړولو ثواب چې ورته رسیږي چې څوک نفع ترې اخلي او چا چې نافع علم زده کړی وي یا یې تالیف او تصنیف کړې وي یا یې چا ته څه لیکلي وي او په هغه عمل وکړي درجه یې زیاتیږي. لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: ((اذا مات ابن ادم انقطع عمله الا عن ثلاث: ولد صالح یدعو به و علم ینتفع به و صدقة جاریه)) [1]

۴۲_ تغلبیه

د نوم وجه:

تغلب مختلفې معناګانې لري. ځینې یې غاړه اوږدول غلبه موندل دي چې دې ځای سره مناسبت لري ځکه دا فرقه په لاندې ذکر شوې عقیدې خپلې غاړې اوږدوونکې او له حق او حقیقت وتل دي ځکه به ورته دغه نوم ایښودل شوی وي.

عقیده:

تغلبیه فرقه عقیده لري چې خدای تعالی د بندګانو اعمال نوي نوي پیدا کوي او هغه وخت چې فعل اجرا شي ولیکل شي قضایي مخکې نه وي او تقدیر یې نوی منځته راځي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: د ځمکې او اسمانونو له پیدا کیدلو مخکې لیکل شوی دی چې د ادم اولاد به عالم کې پیدا شي څه کارونه به کوي قضا لیکلیدي او تقدیر یې هلته لوح محفوظ کې شوی دی.

---

[1]. جامع الصغیر ج ۱ ص ۱۱۱.

(c) haidary.com: The Digital Library

دليل : الله تعالی فرمايلي دي : ((و كل شيءٍ فعلوه الزبر و كل صغير و كبير مستطر))[1]

---

[1]. القمر / **٥٢**.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

۴۳_ قاسطيه

د نوم وجه:

عقيده :

قاسطيه فرقه عقيده لري چې : د دنيا نعمت: راحت، فراغت او په مراد رسيدل دي او دا د نيکي کوونکو اجر دی او د دنيا عذاب: فقر، نامرادي، احتياج، غم، اندوه او خشکي ده چې دا د بدکارانو سزا ده نو هر څوک چې نيکي وکړي مکافات يې دنيا کې نقد په نقد ورته رسيږي. حاجت يې نشته اخرت نه شته او بدي هم همدا سې په دې قياس ده نو دوی وايي : ثواب او عقاب جزاء د اعمالو او اقوالو، خير او شر ده او په دنيا کې رسيږي په اخرت کې نگراني نشته منتظر يې مه اوسئ.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دنيا ملعونه ده او څه شی چې ملعون وي د نيکوکارو لايقه نه وي.

دليل :

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي : ((الدنيا و ما فيها سوی ذکر الله و ما والده (ملعون)) يعني دنيا رټلې درگاه ده او نعمت د خدای تعالی کړه دي او څه چې دې دنيا کې دي مطرود او مردود دي او داسې څيزونه د عاملينو اجر نه شي کيدلای.

۴۴_ تکوينيه

د نوم وجه:

(c) Haltabar.com : The Digital Library

تکوینیه فرقه د دې لپاره په دې نوم ملقبه شوې ده چې دوی عقیده لري: د خدای تعالی وجود د ده له خپل ذات څنې دی.

دلیل :

دوی وایي : د دې لپاره چې دی جل جلاله د ټولو اشیاوو پیدا کوونکی دی حال دا چې دی جل جلاله هم شی دی نو د خپل نفس خالق هم خپله دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دا سمه خبره ده چې خدای تعالی د هر شي خالق دی او دا عموم افاده کوي خو عقل د دې عام مخصص دی لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((و اتیت من کل شیء))[1] یعنې د عقل قرینه حکم کوي او عام خاص گرځوي، ټول عقلا پوهیږي چې مطلق معدوم په خپله نه پیدا کیږي لکه چې عقل حکم کوي، د بلقیس په حکایت کې راغلي دي: چې د دې پادشاهي هغې درجې ته رسیدلې وه چې هر څه ورته موجود و ((و اتیت من کل شیء)) عقل دغه عام خاص گرځوي او وایي، چې: ډېر څیزونه وو چې بلقیس نه درلودل لکه کوه قاف، لمر، سپوږمۍ، عرش، کرسي، لوح، قلم، په دې ځواب کې یوه دقیقه نکته ده چې بې له علماوو څوک پرې نه پوهیږي.

۴۵_ متوسمه

د نوم وجه:

---

[1]. النمل / ۲۳.

توسم د يو څيز ليدلو کتلو څرګنديدلو، فراست او په نښو او علامو پوهېدلو ته وايي متوسمه فرقه چې په دې نوم ملقبه شوې ده د دې لپاره چې د دوی عقيده کې داسې دي چې په هغه څه عمل کوي چې له زړه يې ورته څرګند او (متوسم) شي.

عقيده :

متوسميه فرقه عقيده لري چې څه دې زړه درته وايي هغه کوه که زړه پاک او نوراني وي هر څه به رباني الهام په کې ډيريږي او زړه چې تياره وي د انساني طبيعت زنګار يې نيسي نو هر څه چې درنه کيږي ټول معصيت او ګناه وي.

دليل :

په حديث شريف کې راغلي دي : ((ان للشيطان لمة ابن ادم و للملک لمة)) [1] يعني شيطان لره د بني ادم په زړه کې د قدم پل دی او ملکې ته پل دی نو د شيطان پل شر او دروغو ته لمسون کوي او د ملکي پل خير رښتيا او حق ته يې متوجه کوي نو څوک چې د ښو احساس ومومي پوه دې شي چې هغه د خدای تعالی له خوا دی نو د خدای تعالی حمد دې ووايي او څوک چې د بدۍ احساس وکړي نو له شيطان دې پناه وغواړي. دوی عقيده لري چې خاص زړه د زړه حاکم دی نه قرآن او نه خبر.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. جامع الصغير ج ١ ص ٣٢٢ (هفتاد و سه ملت ٥۴).

www.milletahrik.com 0777 400 116

(c) Hakikatonline.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: زړه د خير او شر معدن دی د نيکۍ او بدۍ تخم په کې کرل کيږي، چې هره ګړۍ د خلکو له زړه راوځي او ته نيک له بدو نه شې پيژندلی نو پر تا لازم دي چې هر څه د زړه په فرمان ونه کړې، د قرآن مطيع او د فرمان تابع اوسه، څه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم درته رسيدلي د هغو پيرو اوسه او هغه کوه.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي چې : ((وما اتيکم الرسول فخذوه و ما نهيکم عنه فانتهوا)) [1] يعنې څۀ چې رسول درکړي هغه ونيسه او له څه شي يې چې منع کړی يې له هغو ځان منع کړئ.

۴۲_ محروقيه

د نوم وجه:

د دې فرقې نوم په (الفرق المتفرقه) کتاب ۹۲ مخکې (الحرقيه) راغلی دی، دوی په محروقيه ځکه ملقب شوي دي چې عقيده لري چې کافر سوزول کيږي او ايره شي نور عذاب نه ويني.

عقيده :

محروقيه فرقه عقيده لري چې خدای تعالی کافران په اور نه سوزوي مګر يو ځلي او ايرې شي نور عذاب نه ويني.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي چې کافران هيڅکله له عذاب نه خلاصيږي (خالدين فيها) [2] تل به دې اور کې وي او هيڅکله نه معدوم کيږي

---

[1]. الحشر / ۹.

[2]. البقره / ۱۵۷.

عذاب یې پای نه لري او هر کله یې چې پوستکی وسوزي بل پوستکی یې په ونج کې پرې راشین شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلوداً غیرها)) [1] یعنې او کله چې د دوی پوستکي پاخه شي مونږ به یې په نورو پوستکو بدل کړو.

۴۷_ بوستانیه

د نوم وجه : د دې فرقې صحیح نوم باید (مفروغیه) په غین باندې وای.

عقیده :

بوستانیه فرقه عقیده لري چې : څرنګه د جنت فراخي له اوو ځمکو او اوو اسمانو زیاته ده (عرضها کعرض السماء و الارض) [2] یعنې سور یې د ځمکې او اسمان د سور په شانتې ده، په ورځ د قیامت چې دا اسمانونه ونغښتل شي (کطی السجل للکتب) [3] لکه د کتابو سجل چې ونغشتل شي، جنت به د هغو اسمانو په ځای پیدا کړي. همدارنګه چې ځمکه ونغاړي (والارض جمیعاً قبضته) [4] او ټوله ځمکه چې قبضه یې کړو، دوزخ به د ځمکې په ځای پیدا کړي اوس جنت او دوزخ موجود نه بولي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. الحدید / ۲.

[2]. الحدید / ۲۱.

[3]. الانبیاء / ۱۰۴.

[4]. الزمر / ۶۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Afghanistan.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: ((اسفل السافلين کې د ځمکې اوومې طبقې لاندې يوځای دي چې سجين نوميږي اوس دوزخ هلته دی جوړ تيار ((انا اعتدنا للکافرين سلاسل و اغلالاً و سعيراً)) [1] او د اسمان له اوومې طبقې له پاسه د سدرة المنتهی ونه ده. [2] جنت اوس هلته دی، د جنت بام عرش دی (عرش الرحمن سقف الجنة) يعنې د رحمن عرش د جنت سقف (بام) دی.

۴۸_ مفروعيه

د نوم وجه:

د مفروعيه نوم ښايي (مفروعيه) په (غ) باندې وي ځکه چې مناسبت يې د دوی له عقيدې سره پرې سميږي. [3]

عقيده :

مفروعيه فرقه عقيده لري چې الله تعالی د هر چا په برخه کې د خير او شر هر څه چې تر قيامته پورې کيږي وليکل. اوس خدای تعالی له ټولو کارونو فارغ دی څه يې چې ليکلي هماغه کيږي او هغه تعبير نه خوري.

دليل :

حديث شريف دی : فرغ الله من اربع من الخلق و الرزق و الاجل. [4]

---

[1]. الدهر / ۱۴.

[2]. حديث شريف کې راغلي دي که يو تېز اس د هغې د يوې پاڼې سوری طی کولو لپاره يو کال مزل پرې وکړي هغه به طی نه کړي او سدر د کنار ونې ته وايي. سدرة المنتهی اووم اسمان کې ونه ده چې ريښې يې شپږم اسمان کې دي.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

[4]. جامع الصغير ج ۲ ص ۱۷۲.

(c) Halalbook.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : (فرع مما كان لا مما هو كائن) څه چې دي هغه يې ليکلي له هغه فارغ دی او څه چې کيږي ورځ په ورځ يې ليکي او خدای تعالی هره ورځ شان لري (کل يوم هو فی شان) [1]

[1]. الرحمن / ۲۹.

www.melitahrik.com
0777 400 116

۴۹_ نجاريه

د نوم وجه: د نجاريه فرقه د محمد بن الحسين النجار اصحاب دي ځكه ورته نجاريه وايي.[۱]

عقيده :

نجاريه عقيده لري چې : خداى تعالى زمونږ د ژبې وينا د لاس نيول، د پښو تګ پيدا كړي دي نو د بندګانو فعل د ده جل جلاله فعل دى. له دې كبله كه جزا وركوي په خپل فعل به يې جزا وركړې وي نه د دوى په فعل.

دليل :

الله تعالى فرمايلي : (والله خلقكم و ما تعملون)[۲] يعنې الله تعالى تاسې پيدا كړي يئ او هغه څه يې پيدا كړي دي، چې تاسې يې كوئ، ځكه چې دوى لره د خداى تعالى له ذات څخه نه افعال شته او نه اقوال، د دوى عقيده د افعالو پيدا كيدلو كې او دا چې د بنده فعل ليكل كيږي اهل سنت او جماعت سره موافقت لري او د وجودي صفاتو په نفي كولو او د خداى تعالى د ليدلو په نفي كولو كې او د كلام په حدوث كې معتزله وو غوندې دي.[۳]

اهل سنت او جماعت :

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

[۲]. الصافات / ۹۴.

[۳]. هفتاد و سه ملت ۵۲.

www.melifahrik.com 0777 400 116

(c) Haitabar.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : سعي د بنده وي او بنده لره خير د ده د سعي په اندازه دی.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : (و ان ليس للانسان الا ما سعی ان سعيه سوف يرى) [1] يعنې انسان لره هيڅکله نه شته مګر د هغه څه چې هاند يې کړی وي او هرو مرو به خپل هاند ژر ووينې.

۵۰ _ خارجيه

د نوم وجه :

خارجيه فرقه خوارج دي د نوم وجه يې له همدې کبله ده او دوی څو ډلې شوي دي. لکه : [2]

۱ _ المحکميه : هغه دي چې علي رضی الله عنه باندې د (التحکيم) په وخت کې ووتل، دوی ويل : څوک چې عادل وي قريش وي او که غير قريش وي هغه امام دی او اکثرو صحابه وو ته د کفر نسبت کوي او د کبيره ګناه مرتکب کافر ګڼي.

۲ _ البهيه : هغه دي چې ايمان يوازې اقرار او علم په خدای او هغه څه چې رسول د خدای راوړي دي، بولي او وايي: اطفال په کفر او ايمان کې د خپلو پلرو غوندې دي.

---

[1]. النجم / ۴۰.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haliaday.com: The Digital Library

۳_ الازارقه : هغه دي چې وايي : علي په تحکيم کافر شوی دی او صحابه کافر شوي دي او له قتال ناست خلک کافر شوي دي. او وايي : د مخالفينو د اولادو او د هغوی د ښځو وژل جواز لري او وايي : زاني باندې رجم نشته، او نه په ښځه د قذف حد شته او وايي: د مشرکينو اولاد به له خپلو پلرو سره په دوزخ کې وي، دوی روا بولي چې نبي کافر وي او د کبيره مرتکب هم کافر بولي.

۴_ النجديه : دوی خلک فروعو کې ناپوهيو باندې معذور بولي او وايي د خلقو حاجت امام ته نشته.

۵_ الاصغريه او الاباضيه : هغه دي چې وايي زمونږ د قبلې مخالفين کافر دي غير مشرکين او د بنده فعل د خدای تعالی مخلوق بولي.

عقيده :

خارجيه فرقه عقيده لري چې لنډيز يې داسې دی : دوی وايي : خدای تعالی بس دی او کله وايي الله او رسول بس دي بل فريادرس نشته دی، د رسول الله اولاد او علی مرتضی ټولو نه بېزاري کوي او شاهدي وايي چې : علي پس له مصطفی کافر شوی (العياذ بالله)

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د علي رضي الله عنه په برخه کې ناسزا خبرې کفر دی، دی د خدای تعالی ولي دی او د مصطفی وصي دی او د خدای ولي اود رسول ولي بايد دوست ولرواو د نبوت خاندان مينه وال د دين اساس دی.

دليل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

الله تعالی فرمايلي دي (قل لا اسئلکم عليه اجراً الا المودة فی القربی) [١]
يعنې ووايه (ای محمده دوی ته) چې: زه له تاسې په دعوت کومه اجوره نه غواړم مگر په خپلوانو کې دوستي.

۵۱_ شيعه

د نوم وجه:

شيعه وو ته د دې لپاره شيعه وايي چې دوی علي رضي الله عنه شائع کړ او ويې ويل چې دی پس له رسول الله صلی الله عليه وسلم امام دی او امامت له ده او د ده له اولاد څخه نه ووځي او که وځي په ظلم يا په تقيه وي.

عقيده :

شيعه عقيده لري چې : علي رضي الله عنه زړور، سخي، عالم او د علم څښتن و او پس له رسول الله صلی الله عليه وسلم د امامت حق علي رضي الله عنه درلود ، او چا چې امامت ترې اخستی ظلم، کبر او عناد يې کړی دی.

دليل :

د دوی دلايل يو دا مبارک ايت دی (انما وليکم الله) [٢] او دا حديث شريف دی: ((من کنت موليه فعلی موليه) [٣]

---

[١]. الشوری / ٢٢.

[٢]. المائده / ٦٠.

[٣]. دا خبره رسول الله صلی الله عليه وسلم د حجة الوداع په ورځ د خم په غدير کې وکړه او ويې فرمايل : ايها الناس: الست اولی بکم من انفسکم قالوا بلی يا رسول الله قال فمن کنت

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltabar.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : صحابه وو كبارو اجماع وكړه او علي رضي الله عنه هم رضا شو چې پس له محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ابوبكر صديق رضي الله عنه خليفه شو نو په دې تقدير هغه باندې ظلم نه دی شوی.

دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم د عمر په اخر وخت كې د لمانځه امامت ابوبكر صديق رضي الله عنه ته وركړ نو د لمانځه پيشوا والی يې د خلافت دليل و او دا د نه منلو خبره ده چې په دې برخه كې چا په علي رضي الله عنه ظلم كړی وي.

۵۲_ رافضيه

د نوم وجه :

رافضيه نوم لومړی د كوفې د خلكو و چې د زيد بن علي بن حسين ملګری و ځرنګه چې ده د ابوبكر او عمر له لعن ځان ساتنه وكړه دی يې ترك كړ. له دې كبله ورته رافضه وويل شول، مغيره بن سعيد د مغيريه فرقې سركښي چې وليده نور شيعيان ورنه په شا شوي دي. دوی باندې يې رافضه نوم كېښود ، اهل سنت د شيعه وو ټولې فرقې رافضه بولي.[1]

عقيده :

مولاه فهذا على موله، الهم و ال من ولاه وعاد من عاداه و انصره من نصره و اخذل من خذله وادرالحق معه كيف مادار.

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۹.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

رافضیه فرقه عقیده لري چې جبرائیل علیه السلام علي کرم الله وجهه ته وحي راوړه خو دا چې دی کم عمره (۹) کلن و نو محمد صلی الله علیه وسلم د ده له خوا رسالت ادا کړ نو نبوت په حقیقت کې د علي رضي الله عنه دی او علي رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورزده کاو. او رسول الله صلی الله علیه وسلم په ټولنه کې ادا کاوه. کله وایي رسالت د علي رضي الله عنه دنده وه جبرائیل (ع) خطا شو باید وحي یې علي رضي الله عنه ته وروړې وای.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د احمق ځواب سکوت دی.

۵۳_ امامیه

د نوم وجه:

ځرنګه چې د امام په برخه کې په لاندې ډول ځانګړې عقیده لري ځکه ورته امامیه وایي.

عقیده :

امامیه عقیده لري چې د هر چا امام چې معصوم او د حسین بن علي رضي الله عنه له اولادې ځنې نه وي لمونځ یې نه صحیح کیږي. باید امام په صغیره او کبیره مرتکب نه وي او داسې امام نشته مګر څوک چې د حسین بن علي له اولادې وي.

دلیل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

حدیث شریف دی : ((الائمة من قریش)) یعنې امامان له قریشو دي، دنیا له دوی خالي نه وي خو د اهل ظلم له تعدی پټ وي ځانونه نه ښکاره کوي، خلافت د دوی حق وي او د دوی میراث وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : (صلوا خلف کل برٍ و فاجرٍ)[1] یعنې هر نیکوکار او بدکار پسې لمونځ کوئ.

۵۴_ ناوسیه

د نوم وجه:

د شیعیه و امامیه فرقې څنې ناوسیه یوه فرقه ده چې وایي امام جعفر صادق رض دایمي ژوندی دی او امامت یې بادوامه دی او د هغه د ظهور په انتظار کې دی او موسس یې د بصرې یو سړی دی چې عجلان بن ناوس نومېده.[2] ځکه په ناوسیه ملقبه شوې ده.

عقیده :

ناوسیه فرقه عقیده لري چې د مباهله ایت (انفسنا و انفسکم)[3] کې خدای تعالی علي رضي الله عنه د رسول نفس بللی دی او رسول له ټولو په اتفاق ډېر فاضل دی او ټولو پیغمبرانو نه ستر دی او ټولو اولیاوو

---

[1]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۲.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۰.
[3]. ال عمران / ۵۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltatory.com: The Digital Library

او صوفيانو نه غوره او بهتر دی نو امير المؤمنين چې د نبي په مرتبه وي پس له رسول به هيڅوک تر علي ډېر فاضل نه وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي څرنګه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم په لمانځه کې امامت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته ورکړ دليل دی چې هغه ډېر فاضل دی او د مباهلې په ايت کې چې د (نفس) جمع راغلې د دې مقتضی نه ده چې د ټولو نفسو علمي او روحاني درجه دې يو شان وي. په تېره د علي رضي الله عنه چې ولي دی له محمد صلی الله عليه وسلم سره چې رسول دی عقلاً او عقيده يو شان شمېرل کيدلای نه شي ځکه چې رسول معصوم وي او ولي ته معصوم نه شي ويل کيدلای خو دا چې علي رضي الله عنه د عشره مبشره له جملې صحابي دی د خدای تعالی د هغه بشارت له مخې چې عشره مبشره و په برخه کې راغلی او د ټولو صحابه وو رض په برخه کې چې کومه د خدای تعالی د رضا نسپت درجه حاصله شوې ده د لوړې درجې څښتن او خدای بخښلی جنتي شخص دی خو د جلا دلايلو له مخې پس له رسول الله صلی الله عليه وسلم څلور ياران دي او هغوی کې اول ابوبکر صديق رض، دوم عمر رض، دريم عثمان رض، څلورم علي رض درجې لري او دا څلور ياران او شپږ تنه (سعد، سعيد، ابوعبيده، طلحه، زبير او عبدالرحمن، صحابه کرام لس تنو ته عشره مبشره وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم سره به ذوقبلتين جماعت کې له بيت المقدس د کعبې شريفې قبلې ته د خدای تعالی په امر (فول

وجهک شطر المسجد الحرام)[1] بدون له شک او تردد د مازیگر لمانځه کې گرځیدلی و.

۵۵_ امیریه

د نوم وجه:

امیریه په اصل کې امریه ده ځکه چې دغه فرقه علي رضي الله عنه د رسالت په امر کې له محمد صلی الله علیه وسلم سره شریک گڼي. له دې امله ورته امیریه وایي.

عقیده :

امیریه فرقه عقیده لري چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره داسې شریک دی لکه هارون چې موسی علیه السلام سره و.

دلیل : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ((انت منی بمنزلة هارون من موسی))[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : څوک چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره په نبوت کې شریک وگڼي کفر ته وځي.

دلیل :

ځکه چې د غیر نبي تصدیق په نبوت کوي او د حدیث سبب داسې و چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د تبوک غزا ته ورته علي رضي الله عنه ته یې وفرمایل: مدینه کې زما خلافت کوه. علي رض وویل : ما هلکانو

[1]. البقره /

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ښځو کې د جهاد په ورځ پرېږدې؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : ای علي! راضي نه يې چې تا ته د هارون منزلت وي چې موسی علیه السلام د طور غره ته ورتلو هارون يې په خپل ځای په خلافت پرېښود. (قال موسی لاخیه هارون: اخلفنی فی قومی) [1] يعنې موسی خپل ورور هارون ته وويل : زما په قوم کې زما خليفه شه. [2] او فرمايلي يې دي : ((لا نبي بعدی)) پس له ما نبي نشته. [3]

۵۶_ اسماعیلیه

د نوم وجه:

اسماعیلیه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې دوی اسماعیل بن جعفر په امامت ګڼي او دوی څونور نومونه هم لري لکه:

الباطنیه : ځکه چې دوی په باطن د کتاب قول کوي نه په ظاهر د هغه.

القرامطه : ځکه چې لومړنی شخص د دوی حمدان القرامط نومیده.

السبعیه : ځکه چې دوی وايي : شريعتونه د اوو رسولانو دي: ادم، نوح، ابراهيم، موسی، عيسی، محمد او محمد المهدي يعنې محمد بن اسماعیل.

البابکیه : ځکه چې د دوی يو طائفه د بابک الخرمي تابع و.

التعلمیه:ځکه چې دوی ويل: امام بايد خپلو پيروانو ته د دې تعليم وکړي.

---

[1]. الاعراف / ۱۳۸.

[2]. همدغه مرجع.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱- احتجاج طبری ص ۴۱ شرح باب ۱۱ ص ۵۳).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltabaty.com: The Digital Library

ملاحده : دا نوم ورته مخالفینو ورکړی دی.[1]

عقیده :

اسماعیلیه فرقه عقیده لري چې نبوت له ادم علیه السلام تر قیامته پورې متصل شته دی ځکه چې د هر وخت خلک په بل صفت وي او هره پېړۍ کې خلکو ته بل استعداد او فهم وي نو هرې زمانې ته پیغمبر په کار دی چې د دوی د زمانې له حال سره مناسب وي چې خلق خدای تعالی ته وبولي او مناسب شریعت په خلکو کې ظاهر کړي او د دوی د عقل په اندازه وحدانیت ته دلیل راوړي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : پس له محمد صلی الله علیه وسلم بل نبي نشته او پس له قرآن بل کتاب نه نازلیږي، د دین کار د محمد صلی الله علیه وسلم په وخت کې مکمل شوی دی. د نبوت د کور په دروازه یې مهر لګولی دی او د قیامت تر ورځې به اسلامي شریعت او صراط مستقیم ثابت او قایم وي.

دلیل :

خدای تعالی فرمایلي دي : ((ما کان محمد ابا احد من رجالکم و لکن رسول الله و خاتم النبیین و کان الله بکل شيءٍ علیما))[2]

۵۷_ جلامده

د نوم وجه :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.

[2]. الاحزاب / ۴۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (جلامد) يوه معنی تیږه ده څرنګه چې د جلامده فرقه په لاندې ډول عقیده لري چې د صحابه وو حال پټ معرفي کوي ځکه ورته جلامده نوم ایښودل شوی دی.

عقیده:

جلامده عقیده لري چې د صحابه وو حال له مونږ پټ پاتې شو یوه نه شولو چې هر یو په کوم کار کې دی. حال دا چې خلکو ته له مقتدی (پېشوا) او قاهر حاکم چې د دوی په سر وي چاره نشته ځکه چې که صلاح او فلاح له امت پورته شي او فتنه څرګنده شي نو په هر چا چې لویان او مشران اتفاق وکړي امامت د هغه حق دی ظالم وي که صالح.

دلیل:

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي چې امامت د خدای تعالی دی او خلافت یې امانت دی د خلکو نوامیس، وینې او مالونه یې ده ته حواله کړي دي او فاجر ظالم ته نښايي چې خلیف شي، ځکه چې ده ته دغه سعادت نه رسیږي او دغه دولت لار نه ورته پیدا کوي.

دلیل:

الله تعالی فرمایلي دي: ((لا ينال عهدى الظالمين)) [1] زما عهد ظالمانو ته نه حاصلیږي.

۵۸_ حکمیه

د نوم وجه:

---

[1]. البقره / ۱۱۸.

(c) Haitabat.com: The Digital Library

ظاهراً حکمیه د خوارجو له فرقې هماغه (المحکمه) فرقه ده چې په علي رضي الله عنه د تحکیم په وخت کې راووتل[1] او د کفر نسپت یې ورته وکړ او ویل یې قریش وي که غیر قریش وي خو چې عادل وي هغه امام دی او که ظلم وکړي غزل یې واجب دی او یا دې ووژل شي. دوی د امام ټاکل جایز ګڼي نه واجب، دوی عثمان او اکثر صحابه او د کبیره مرتکب ته د کفر نسبت کوي.

عقیده :

حکمیه عقیده لري، چې د سترو صحابه وو او یارانو ترمنځ اختلاف راغی پس له هغه یې اتفاق او اجماع اعتبار نه لري او خلافت هم د خلکو له منځ تللی هیڅوک د ځمکې په مخ د خلافت حق نه لري، تر قیامته پورې چې څوک د خلافت دعوی وکړي باطله ده او وایي چې حکم باید په قرآن او حدیث وشي که په مخلوق پسې حکم کولو کې لاړ شي کفر ته وځي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي ((من لم یحکم بما انزل الله فاولئک هم الکافرون)) [2] یعني څوک چې به هغه څه چې د الله جل جلاله له خوا رانازل شوی حکم ونه کړي نو همدغه کسان همدوی کافرن دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي:په اسلام کې حاکم د خدای تعالی فرمان دی.

دلیل :

[1]. شرح المواقف ج ۳ ص ۲۱۹.
[2]. المائده / ۴۸.

(c) Haitabook.com: The Digital Library

الله تعالی فرمايلي دي: ((اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اولی الامر منکم)) [1] يعنې تابعداري د خدای وکړئ او د رسول د خدای اطاعت وکړئ او د اولی الامر چې ستاسو څنې وي.

۵۹_ لاعنيه

د نوم وجه:

لاعنيه د غلاة له فرقو يوه فرقه وه چې په عثمان، طلحه، زبير، معاويه او ابو موسی اشعري يې لعن کاوه [2] ځکه ورته لاعنيه وايي.

عقيده:

لاعنيه عقيده لري چې ابوبکر صديق رضي الله عنه، عمر رضي الله عنه، عثمان رضي الله عنه، زبير رضي الله عنه، عائشه رضي الله عنها پرې نه ښودل چې د علي رضي الله عنه د ولايت نور وځليږي. عالم تياره کې پاتې شو او سمه لاره ورکه شوې او د دوی له سولې مستحق حق ته ونه رسيد او د علي رضي الله عنه په ولايت يې اقرار ونه کړ او خلافت يې ورته ورنه کړ نو لاعنيه له دې امله لعنت ورباندې ثواب بولي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: معاذ الله چې څوک په ذکر شويو اشخاصو لعنت ووايي او لعنت پرې روا وبولي، په هغوی لعنت ويلو باندې سړی کافر کيږي.

---

[1] .

[2] . هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليل : ذکر شوي کسان د رسول د خدای صحابه وو خدای تعالی د دوی ستاینه فرمایلې ده: ((والذین معه اشداء علی الکفار رحماء بینهم))[1] يعنې هغه کسان چې تا سره دي ای پيغمبره په کفارو باندې سخت او خپلو منځو کې سره مهربانه دي.

۲۰ـ رجعيه

د نوم وجه:

رجعيه وايي چې علي کرم الله وجهه بيا دنيا ته مراجعه کوي او راځي ځکه ورته رجعيه وايي، دوی د شيعه وو د غلاتو يوه ډله ده.

عقيده :

رجعيه فرقه عقيده لري، چې: خدای تعالی امير المؤمنين علي رضي الله عنه او د هغه ملګري دنيا ته بيا راولي او راژوندي کوي يې او له خپلو دښمنانو غچ اخلي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: څوک له دنيالاړ شي بيا دنيا ته نه راځي.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي ((انهم اليها لا يرجعون))[3] يعنې هرومرو دوی دنيا ته نه راګرځي.

او د کهف اصحاب چې درې سوه ۹ کاله پس ژوندي شول چې د (قيانوس) باچا په وخت کې د (افسوس) له ښار تښتېدلي وو او په يوه

---

[1]. الفتح / ۲۹.

[2]. تلبيس ابليس ص ۲۲، او هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

www.melitahrik.com 0777400216

(c) Haltalary.com: The Digital Library

غار کې پټ شوي وو او همدارنګه عزیر پیغمبر چې پس له دوه سوه او نه کاله ژوندی شو او د بېرش کاله نور په دنیا کې پاتې شو او نور څوک چې د عیسی علیه السلام په دعا ژوندي شوي دا او داسې نور د دې دلیل نه شي کېدلای چې علي رضي الله عنه او ملګري یې بیا دنیا ته راځي ځکه هغه څوک چې د مخه ذکر شول او دنیا ته راغلي وو هغه معجزې وې.[1]

۲۱_ متربصه

د نوم وجه:

متربصه وایي چې په هره پېړۍ او هر وخت کې دې مسلمانان یو امیر وټاکي چې هغه به د اسلامي امت مهدي وي او چې کله هغه وفات شي بل سړی دې وټاکي ځکه دوی په متربصه نومول شوي دي.[2]

عقیده :

متربصه عقیده لري چې: محمد بن حسن العسکري صاحب الزمان مهدي اخر الزمان دی. د بغداد ولایت د (سامره) په کلي کې د عباسي خلفاوو له ظلم چې د ده قصد یې کړی و په (**۲۵۰**) هـ کال یوه کور کې پټ شو هر څو چې ولټول شو ونه موندل شو. له هغې ورځې په نړۍ کې دی او خلکو کې پټ دی، ظهور به وکړي او عالم به په عدل او آبادۍ ښکلی کړي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵، او تلبیس ابلیس ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haletaton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وایي : مهدي پسې به عیسی بن مریم وي چې په اخره زمانه کې له اسمان رانښکته کیږي. دجال سره جګړه کوي او دجال وژني، عیسی علیه السلام به خلک د محمد علیه السلام دین ته غواړي، متربصه وايي د عیسی علیه السلام رانښکته کیدل له اسمان صحیح دي خو صاحب الزمان محمدبن حسن العسکري مخکې د هغه له نزول ظهور کوي.

د اهل سنت او جماعت دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ((لا یهلک امة انا فی اولها والمهدی فی اوسطها و العیسی فی اخرها))[1] یعني امت نه هلاکیږي، زه یې په اول کې یم، مهدي یې په اوسط کې دی او عیسی یې په اخر کې دی.

۲۲_ قبریه

د نوم وجه:

قبریه ځکه د دې فرقې نوم کېښودل شوی دی چې په قبر کې د نکیر او منکر پوښتنې نه مني.[2]

عقیده :

قبریه فرقه عقیده لري چې په قبر کې له مړي سره په هغه تنګ ځای کې نکیر او منکر له عمود لرګي سره څه رنګه ځاییږي نو دوی وايي چې په قبر کې سوال او عذاب اعتبار نه لري.

---

[1]. هفتادو سه ملت ص ۲۵- او (رک: سیدصدرالدین الصدر. المهدي ص ۸۸)

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: خداى تعالى د قبر په فراخولو قادر دى او ځوک چې د نکير او منکر له سوال منکر شي کفر ته ووځي.

دليل :

خداى تعالى د دوه ځلې مړه کيدلو او دوه ځلې ژوندي کيدلو خبر فرمايلى دا سې چې : ((ربنا امتنا اثنتين فاحييتنا اثنتين)) [1] يعنې رب زمونږ دوه ځلې مونږ مړه کوي نو دوه ځلې مو ژوندي کوي.

۲۳_ واقفيه

د نوم وجه:

اقفيه فرقه له هغې واقفه فرقې سره ارتباط نه لري کومه چې د امام موسى کاظم په مرګ د هغه په امامت متوقف پاتې دى بلکې دا فرقه د خوارجو له واقفه ځنې وي. [2]

عقيده :

اقفيه فرقه عقيده لري چې په کتاب او سنت کې داسې څه نشته چې قرآن قديم دى او که نه دى نو د نفي او اثبات ترمنځ توقف وربانديې د استقامت او سلامت لارې ته ډېر نژدې دي.

دليل :

که وويل شي چې قرآن قديم دى يا وويل شي چې قرآن قديم نه دى او بيا دا هره يوه خبره له واقعيت سره سمه نه وي صرف په ګمان ولاړه وي نو

---

[1]. المؤمن / ۱۱.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷ / او (رک به فرق الشيعه نو بختى طبع ريتر ص ۲۷) او (رک: تاريخ مذاهب اسلام ص ۱۰۴) او (الفرق المفترقه ص ۸۹).

(c) Haltabaty.com : The Digital Library

گناه گار به شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((ان بعض الظن اثم)) [۱]
نو بې له یقین باید گمان ونه شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په دې مسئله کې توقف کفر دی.

دلیل :

بې له شک او بې له گمان بلکې په صدق او یقین سره کلام د متکلم صفت دی څرنګه چې متکلم خدای تعالی دی او هغه قدیم دی نو صفات یې هم قدیم دي.

۲۴ـ حشویه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره حشویه وايي چې دوی په احادیثو کې داسې حشویي (اضافه توب) کړی چې په احادیثو کې هیڅ اصل نه لري او دا ټولې حشویې په جبر او تشبیه کې دي.

عقیده :

حشویه فرقه عقیده لري چې د خدای تعالی د کلام سامع او مامور په ازل کې نه و نو خطاب یې چا ته و؟

دلیل : دوی دا ایاتونو دلیل نیسي (کان الله و لم یکن معه شیء) [۲] او (و اقیموا الصلوة و اتوالزکوة) [۳] او (هل اتاک حدیث موسی از نادایه ربه

---

[۱]. الحجرات / ۱۲.
[۲]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.
[۳]. النساء / ۷۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

بالواد المقدس طوی اذهب الی فرعون انه طغی)[1] نو چې د الله تعالی خطاب ته څوک نه و، موسی نه و، فرعون نه و، مقدسه وادي نه وه، محمد صلی الله علیه وسلم نه وه، نو کوم کلام چې سامع او مامور ونه لري عبث دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : موجودات د خدای تعالی په قدیم علم کې وو او خدای تعالی په خپل ازلي یقین ټولو باندې لیدونکی او په خپلو معلوماتو خپل کلام فرمایلي دی.

۲۵_ فانیه

د نوم وجه:

فانیه ته ځکه فانیه وايي چې د دوی عقیده د جنت او دوزخ په فنا کېدلو باندې ده.

عقیده او دلیل یې :

فانیه فرقه عقیده لري، چې د قیامت هیبت څرګند شي اسرافیل (ع) ته به شپیلۍ کې د پو کولو امر وشي ((و نفخ فی الصور فصعق من فی السموات و من فی الارض))[2] یعني او د اسرافیل علیه السلام په شپیلۍ کې به پوکی وشي نو هر څه چې په اسمانونو کې دي او هر څه چې په ځمکه کې دي له ځمکې او اسمانو سره به هلاک شي، نو چې ټول ژوندي حیوانات مړه او موجودات عدم شي جنت او دوزخ هم معدوم

---

[1]. النازات / ۱۵-۱۷.

[2]. الزمر / ۶۸.

(c) Haiatart.com : The Digital Library

شي مګر ذات د خدای تعالی چې حی او قیوم دی (کل شیء هالک الا وجهه له الحکم و الیه ترجعون)[1] یعنې هر شی هلاکیږي مګر ذات د خدای حکم ده لره دی او ده ته رجوع کوونکي دي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د خدایتعالی وعده داسې ده چې غیر له ذات د خدای تعالی هر څه فنا کیږي او جنت د خدای تعالی د رضا صفت دی او دوزخ یې د عضب صفت دی او له قدیم موصوف څخه د صفت انفکاک محال دی نو جنت او جحیم دې وجه کې داخل دي له دې کبله هلاک او فنا دوزخ او جنت ته لاره نه لري.

۶۲_ اثریه

د نوم وجه:

اثریه فرقې ته د دې لپاره اثریه وایي چې دوی په اثر (حدیث) عمل کوي او قیاس باطل ګڼي.

عقیده :

اثریه فرقه عقیده لري چې ټول احکام په کتاب او سنت کې شته کوم څیز یې په قران او حدیث کې نه وي د هغو له مخې باید ځان په وسوسه کې وانه چوي چې ووایي : شراب حرام دي ځکه چې مستي پیدا کوي ده. مونږ ته د دې قیاس او تکلیف اړتیا نشته، اولنی شخص چې قیاس یې

---

[1]. القصص / ۸۸.

[2]. دا (الجنة و النار فی نفخ الصور یفنیان) د ابو الهذیل علاف خبره ده. دی د اسلام د کلام له علماوو یو عالم دی. (تاریخ مذاهب اسلام ص۱۲۱) (هفتاد و سه ملت ص ۲۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Halfaltaary.com : The Digital Library

کړی شیطان و ځکه چې ادم علیه السلام ته د سجدې کولو امر وشه. ده قیاس وکړ چې زه له اور او ادم له خاورو پیدا شوی. اور حقیقت او نوراني دی[1] خاوره مطلقه کثیفه او تیاره ظلماني ده نو اور تر خاورې غوره دی نو د اور به څه وظیفه وي چې خاورو ته سر کیږدي، ابلیس له خدای تعالی سره خبرو کې شو او ویې ویل: ((خلقتنی من نار و خلقته من طین))[2] یعنې زه دې له اور پیدا کړی یم او دی دې له ختې پیدا کړی دی، څرنگه چې خپل وسواس یې څرگند کړ او خپل قیاس یې په قول کې راووړ د (فاخرج منها فانک رجیم)[3] یعنې نو له جنته ووزه بېشکه ته رټل شوی یې. د دې ایت د مفهوم په تازیانه ووهل شو او له جنت ووېستل شو. د ملکې بڼه ترې ولوېده، مسخ شو، اسماني و، ځمکنی شو، دا ټولې سزاگانې په دې ورکړ شوې چې: له عقل یې قیاس وکړ. که د امر اطاعت یې کړی وای دا کانې به نه وربانديې کیدلې. نو مونږ ته قرآن او خبر کافي دی، په شرعي مسئلو کې قیاس مصلحت نه دی، هر څه چې په قیاس نفي یا اثبات شي باطل دي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. ابوحنیفه رحمه الله ابي عبدالله (جعفر بن صادق کره لاړ هغه وویل: ای ابو حنیفه ته قیاس کوې) وویل: هو، وویل: قیاس مه کوه. اولنی قیاس شیطان کړی چې: زه له اور پیدا یم او دی له ختو پیدا شوی دی نو د اور او ختو ترمنځ یې قیاس وکړ، او که د ادم نوریت یې د اور په نوریت قیاس کړی وای نو د دواړو نورونو څخه د یوه فضل او صفایي په بل څرگنده ده. (الکافی ج ۱ ص ۵۸)

[2]. الاعراف / ۱۱.

[3]. الحجر / ۳۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltabar.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : شرع څلور اصول لري : کتاب، سنت، اجماع او قياس[1] ځکه چې قياس نه منکر شي د شريعت يو اصل به يې نفي کړې وي، گمراه او متبدع به وي، کتاب يعنې قرآن مجيد او سنت مشترک لفظ دی په منځ د قولي، فعلي او تقريري حديث او په منځ د هغه څه کې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم بدون له وجوب پرې هميشه والی کړی وي او دوه ډوله دی: سنة هدی چې سنت مؤکد هم ورته وايي لکه : اذان، اقامت، اوسنی زوائد لکه د منفرد اذان او مسواک (تعريفات جرجاني).

او قياس په لغت کې تقدير او په اصطلاح د شريعت کې ردول د يوه شي دي خپل نظير ته يې او هغه له نصر مستنبطه معنا ده لپاره د تعديت د حکم له منصوص عليه غير له هغه او هغه جمع ده په منځ د اصل او فرع کې په حکم کې او اجماع په لغت کې عزم او اتفاق ته وايي او په اصطلاح کې د مجتهدينو اتفاق دی د محمد صلی الله عليه وسلم له امت څخه په ديني کار کې (تعريفات)

۲۷_ مولهيه

د نوم وجه:

مولهيه يعنې د ضرورت ور مال ورته ورکړ شو نو مولهيه فرقه هم د خدای تعالی علم په ضروري شيانو بولي ځکه ورته مولهيه فرقه وايي.

عقيده :

[1]. قياس په لغت کې عبرت او عبور تېرېدلو ته وايي، قرآن کريم کې راغلي دي: (فاعتبروا يا اولی الابصار) الحشر/۲ يعنې قياس وکړئ عبرت واخلئ ای د ليدلو او سوچ کولو خاوندانو.

(c) Haliatary.com: The Digital Library

مولهیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی په کلیاتو محیط دی نه په جزئیاتو لکه د نړۍ پاچایان چې خپل وزیران، نوابان او مشران پیژني، نه دا چې په هر کلي، هر ښار کې څومره نر او څومره ښځې، څومره ځوانان او څومره سپین ږیري، څومره ضعیف دي؟ څه کوي؟ څه غواړي؟ چېرته ځي، چېرته ویده کیږي؟ له دې کبله دوی وایي چې خدای تعالی په لوح، قلم، عرش، کرسي، اسمانو، ځمکې، مقربو پرښتو، لمر، سپوږمۍ، جنت او دوزخ، ستورو، دریابو، غرونو، انبیاوو، رسولانو، اولیاوو، خلفاوو، سترو کافرانو لکه فرعون، نمرود، عاد، ثمود، شداد، قارون، هامان علم لري په دې کلیاتو یې علم محیط دی او نورو مخلوقاتو ته یې (چې جزئیات دي) علم لاره نه لري. (العیاذ بالله) او له محقراتو خبر نه دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي: د خدای تعالی علم ته ذره او لمر برابر دي، هغسې چې د قاف غر ویني او علم پرې لري د وښو پاڼه هم ویني او علم ورباندې لري، د سترګو او وروزو اشارې له خدای تعالی پټې نه دي. الله تعالی په هر څه کلیاتو او جزئیاتو علم لري.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي: ((وما یعزب عن ربک من مثقال ذرة فی الارض و لا فی السماء) [1] یعني ای محمده! ستا له رب په ځمکه او نه په اسمان کې د مثقال له ذرې پټ نه دی، علم ورباندې لري او هم یې فرمایلي دي

[1]. یونس / ۶۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

: ((وما تسقط من ورقة الا يعلمها ولا حبة فی ظلمات الارض ولا رطب ولا يابس الا فی کتاب مبين))[1] يعنې که څه پاڼې يا دانې د ځمکې په تيارو کې ولېږي په هغه علم لري ځکه چې هر څه وچ او لامده ټول لوح محفوظ کې ښکاره ليکل شوي دي.

۲۸_ مبدليه

د نوم وجه:

څرنګه چې مبدليه فرقه عقيده لري، چې توبه د ځان په وژلو کيږي يعنې چې ژوند په مرګ بدل کړي ځکه ورته مبدليه وايي.

عقيده :

مبدليه فرقه عقيده لري، چې څوک کبيره ګناه وکړي توبه يې نه قبليږي ځکه چې د بندګۍ له حد يې تجاوز کړی دی، قتل يې واجب دی او توبه يې قتل (وژنه) ده.

دليل :

د دوی دليل دا فرمووده د خدای تعالی ده: ((الی بارئکم فاقتلوا انفسکم))[2] يعنې نو خپل خدای ته توبه وباسئ نو خپل ځانونه ووژنئ؛ او فرمايلي يې دي : ((و من يتبع غير الاسلام ديناً فلن يقبل منه))[3] يعنې څوک چې غير له اسلام دين وغواړي نه ترې منل کيږي.

اهل سنت :

[1]. الانعام/ ۵۹.
[2]. البقره/ ۵۱.
[3]. ال عمران/ ۷۹.

(c) Haliatahrk.com: The Digital Library

صغیره ګناهونه په نیک عمل او توبه بښل کېږي او د کبره ګناهو بخښل د خدای تعالی په مشیت پورې اړه لري او شرک بیخي نه بخښل کېږي.

دلیل یې دا مبارک ایت دی : (ان الله یقبل التوبة عن عباده)[1] یعني الله تعالی هرو مرو د خپلو بندګانو توبه قبلوي. (ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر مادون ذلک لمن یشاء)

۲۹_ کنزیه

د نوم وجه:

کنزیه فرقه په دې نوم ځکه ملقبه شوې ده، چې دوی وایي د خدای تعالی حقوق دې ځمکه کې خزانه (کنز) شي.

عقیده :

کنزیه فرقه عقیده لري چې په مال کې د خدای تعالی له خوا فرض کړی شوی حق د خدای تعالی مال دی په مالدار فرض دی چې هغه چا ته یې ورکړي چې خدای تعالی ته قرب لري څو چې قبول شي څو په دې څوک نه پوهیږي چې خدای تعالی ته قریب او مقبول څوک دی، نو لاره دا ده، چې : زکوة دې نقد کړي او ځمکې لاندې دې خښې کړې خزانه کړي کله چې په خپله محتاج شي هغه مال دې په ځان او خپلو اړتیاوو ولګوي او که محتاج نه شي خاورو لاندې دې وي څو چې مستحق ته په لاس ورشي او هغه مال په خپل حال ولګوي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. التوبه / ۱۰۵.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : خداى تعالى د مال مستحقين په قرآن کې ياد کړي دي چې اته طائفې دي زکات بايد هغوی ته ورکړ شي ځکه چې د هغوی حق دی.

دليل : الله تعالى فرمايلي دي : ((اما الصدقات للفقراء والمساکين و العاملين عليها و المؤلفة قلوبهم و فى الرقاب و الغارمين و فى سبيل الله و ابن السبيل))[1] يعنې بېشکه همدا خبره ده چې صدقې (زکات مصرفيږي) لپاره د فقيرانو او مسکينانو او عاملانو (مقررو) هر هغه (تحصيل د صدقې) او هغو ته چې الفت (اشنايي) اچول شي په زړونو د دوی کې (له اسلام سره) او (مصرفيږي) په (خلاصولو د) غاړو (د نادارو مکاتبانو) کې او پوروړو (تاوان ميندونکو) او (صرفيږي) په لار د الله کې او (صرفيږي لپاره د) مسافرانو (چې مال ورسره نه وي).

۷۰_ صوفيه

د نوم وجه: څرنگه چې د صوفيه فرقې عقيده په تصوف بنا ده ځکه ورته صوفيه وايي.

عقيده :

صوفيه فرقه عقيده لري چې : د زړه سلامتيا په تنهايۍ کې ده او صفايي په زړه کې ده نو څوک چې له اغيارو منع او حق تعالى ته واصل شي د طالب طلب عرش ته رسيږي له هغه ځاى او افاق نه بېرته نفس ته رجوع کوي، نفس کې ننوځي بيا له خپڅو ظهور کوي او په خپڅو کې ورکيږي تن زړه شي او زړه روح شي او روح د جانان جان شي مجرد ،

---

[1]. التوبه / ۲۰.

(c) Hafiz Abdul Rahman Badar.com : The Digital Library

مفرد او اسوده، نه په زړه غبار وي او نه په شا بار وي، نه يې زړه کې بازار ګرځي او نه يې چا سره شمار وي، نه د چا ورسره کار وي، د ده مجلس درګاه سره شي او د ده مؤنس الله تعالی شي، د ابدالي نظام ته ورسيږي، د اذاق او انفس ايات هر نفس مشاهده کړي، په سعادت وخت تيروي، کله رجوع احسان ته کوي کله نشه کوي کله شکايت او کله شکر کوي کله لاهوت کله ناسوت کله جبروت، کله ملکوت شي، کله هست او کله نيست شي، کله فنا وي کله تلوينات د تمکيناتو په طی کې وي: په رباني قضاياوو کې لاس له انساني تدبير منځي مقام د بندګۍ او بېچارګۍ ته ځان وررسوي.

دليل :

د دې دليل چې سلامتيا تنهايۍ کې ده (السلامة فی الوحدة)[1] او د دې دليل چې صفايي په زړه کې ده (الا من اتی الله بقلب سليم)[2] د دې دليل: چې څوک له اغيارو منع او حق تعالی ته واصل شي (تبتل اليه تبتيلا)[3] او د دې دليل چې د طالب طلب حق ته رسيږي (وهو معکم اينما کنتم)[4]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دا کار دولت ديچې د چا روزي شي.

دليل :

---

[1]. عربي متل هم دی.

[2]. الشعراء / ۸۹.

[3]. المزمل / ۸ يعنې جلا شي رب خپل ته په جلا کيدلو کاملو سره.

[4]. الحديد / ۴ يعنې او دغه الله له تاسې سره دی (په علم او قدرت سره) هر چيرې چې يې تاسې. مګر هغه چا ته چې راغلی دی الله ته په زړه سلامت پاک (له کفر او نفاقه) يعنې په روغ زړه خدای تعالی ته راتګ وکړي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی: (ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذوالفضل العظیم)[1]

۷۱_ دهریه

د نوم وجه: څرنګه چې دهریه فرقه په بقا عقیده لري ځکه ورته دهریه وایي.

عقیده :

دهریه فرقه عقیده لري، چې د شپې او ورځې، ځمکې اسمان، ژمی، روزې او د ژمي ګردش هر څه چې دی همدا دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي: دهریه فرقه له ایمان خلاصه ده، د مصنوعاتو له صانع او شپې ورځې نه غافل دي. په احادیثو کې راغلی دی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې چا د وخت له پریشانۍ شکایت کاو او زمانې ته یې بد او رد (کنځا) کولې. رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی منع کړل او ورته ویې فرمایل: (لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر)[2] رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی د دې لپاره زمانې ته له کنځا کولو منع کړل چې دوی پوه شي: د زمانې په اختیار کوم صلاحیت د حل او عقد نشته بلکې د زمانې متصرف واحد

---

[1]. الجمعه / ۴ یعنې دغه (نبوت د الله (له طرفه) لوی فضل دی هغه چا ته ورکوي چې اراده یې ورته فرمایي او الله د ډېر لوی فضل څښتن (خاوند) دی.

[2]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۳ یعنې زمانې ته کنځا مه کوه نو بېشکه الله همدی دهر دی.

www.melitabrik.com 0777 400 116

(c) kitabtoon.com: The Digital Library

قهار دی لکه چې الله تعالی جل جلاله فرمايلي دي (يقلب الله الليل والنهار)[1]

۷۲_ شمراخيه

د نوم وجه: شمراخ د خرما او انګورو وږو ته وايي. د شمراخيه عقيده کې هم دنيا د ونې په څېر ګڼل شوې ده کې هم د خرما يا انګورو ونې وي ځکه ورته دغه نوم شمراخيه کېښودل شوی دی.

عقيده:

شمراخيه فرقه عقيده لري چې دنياد شنه ونې په څېر ده او ښځې په کې د دې ونې رياحين دي چې د بوئيدلو لپاره دي نو څوک چې فحشي او زنا کوي باک نه لري، دوی د ټولو ښځو سره جماع حلاله او مباح بولي محرمې او که غير محرمې وي هره ښځه چې ځان تسليم کړي هغه عين ملک دی، نکاح، شاهد او د ولي اجازې ته اړتيا نه لري.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: دا د اباحت مذهب دی، حرام حلال ګڼل کفر دی. په داسې کړو د ادم اولاد مختلط کيږي. د نسل رواج کې خطا راځي، ميراث غير مستحق ته ورکول کيږي، حرام زاده ګان منځ ته راځي، حرام زاده د جنت بوی نه بويوي.

---

[1]. النور / ۴۴ يعني ګرځوي الله شپه او ورځ (په تبديل، تزئيد) تنقيص، حرارت، برودت، ضياء، ظلمت، او نور)

دلیل : الدیوث فی النار – الغیرة من الدین)[1] نو زنا قبیحه لار او فضیحه کبیره گناه ده. الله تعالی فرمایلي دي : ((ولا تقربوا الزنی انه کان فاحشة و ساء سبیلا))[2] یعنې او مه نږدې کیږئ تاسي زنا ته بېشکه چې دا زنا قبیحه ده (عقلاً او شرعاً) او بده ده دغه زنا له جهته د روش هم (چې زیان او فتنه ترې پیدا کیږي)

۷۳_ سنیهٔ

د نوم وجه : سنیة نسبتي نوم دی چې د لاروي معنی لري او سنة د لارې معنی لري په شرع کې د محمد صلی الله علیه وسلم تگ لارې ته وایي ځوک چې د هغه صلی الله علیه وسلم په لاره ځي سنیه یا اهل السنة بلل شوي دي.

عقیده :

سنیه فرقه د کتاب ختم دی (ختامه مسک و فی ذلک فلیتنافس المتنافسون)[3] یعنې مهر به یې مشک وي او په دغه (شرابو او نور جنتي نعمتو) باندې بایده دی چې رغبت کوونکي رغبت وکړي (په کولو د فضایلو او پرېښودلو د رذائیلو چې په حسناتو بیره وکړي او له سیئاتو ځان وساتي).

دا اهل سنت او جماعت دي په مراد رسیدلي دي د اسلام ښکلا دي او د کلمة الله اعلاء او د شعائر الله اقامه پر دوی ده، له افراط او تفریط یې

---

[1]. لا یدخل الجنة دیوث، لا یجد ریح الجنة دیوث، قیل یا رسول الله و ما الدیوث؟ قال الذی تزنی امراته و هو بعلم بها (سفینه بجار مجلسی ج ۱ ص ۴۷۴

[2]. بني اسرائیل / ۳۲.

[3]. المطففین / ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

احتـراز او ځـان ژغورنـه کـړې ده، د درجو څېښـتنان دي او د احتـرام وړ دي لـه هرې فرقـې سـره يـې دليـل ويلـی دی. لـه قـرآن او حـديث سـره يـې همـرازي کـړې ده او لـه ۷۲ ملتـو هـر ملـت سـره يـې خبرې قـوت لـري او عبارت يې تازه وي.

الحمـد لله چـې د عقيـده پوهنـه څلـورم کتـاب هـم (اسـلامي ۷۳ فرقـې پـه خير پای ته ورسيد او دريم کتاب د فقه اکبـر مـتن او د پښـتو ترجـه يـې ورپسې راځي.

الحاج پروفيسور دکتور قاضي حفيظ الله ښاد جبارخيل

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) Haliataty.com : The Digital Library

ماخذونه

۱_ قران مجید.
۲_ سرگذشت ایمان
۳_ تجلی خدا در افاق و انفس
۴_ محمد علی سادات، اصول و مبانی خدا شناسی استدلالی چاپ سال ۱۳۲۱ انتشارات هدی ایران.
۵_ پوهاند اسد الله شینواری، خداجویان لکچر نوټ د افغان پوهنتون.
۶_ کتاب الانصاف طبع استنبول ترکیه.
۷_ هفتاد و سه ملت به ۷۸۰ هـ کال د دکتور محمد جواد مشکور په اهتمام او تصحیح چې د پوهنتون استاد دی، لیکوال یې معلوم نه دی خو د اهل سنت او جماعت پېرو معلومیږي.
۸_ فروغي، شرح حکمت د اروپا چاپ.
۹_ فخر الدین رازي، اعتقادات فرق المسلمین.
۱۰_شیخ عطار، تذکرة الاولیاء طبع طهران.
۱۱_ تبصرة العلوم.
۱۲_ احیاء العلوم غزالی.
۱۳_ جامع الصغیر.
۱۴_ شرح مواقف.
۱۵_ فقه اکبر.
۱۶_ شرح عقاید نسفی.
۱۷_ الاربعین.
۱۸_ د امام اعظم ابو حنیفه رحمة الله علیه وصیت.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (حاجي خان محمد باز) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com
0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get More e-books from www.aghalibrary.com
Aghalibrary.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library